

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

SECȚIUNEA A PATRA

DECIZIE

CU PRIVIRE LA ADMISIBILITATEA

Cererilor nr. 43370/04, 8252/05 și 18454/06
depute de Alexei CATAN și Alții
împotriva Moldovei și Rusiei

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secțiunea a patra), întrunită la 15 iunie 2010 în cadrul unei camere compuse din:

Nicolas Bratza, *Președinte*,

Lech Garlicki,

Anatoly Kovler,

Ljiljana Mijović,

David Thór Björgvinsson,

Ján Šikuta,

Mihai Poalelungi, *judecători*,

și Lawrence Early, *Grefier al Secțiunii*,

Avînd în vedere cererea sus-menționată depusă la 25 octombrie 2004,

Avînd în vedere observațiile prezentate de Guvernele respondente și observațiile prezentate în replică de reclamantți,

Avînd în vedere observațiile verbale ale părților în cadrul audierilor din 9 iunie 2009,

În urma deliberării, decide următoarele:

ÎN FAPT

1. Reclamantții sunt cetățeni a Republicii Moldova (a se vedea Anexa). Dînșii sunt reprezentați în fața Curții de Dl I. Manole, Dl A. Postică și

Dl V. Țurcan, avocați cu practică în Chișinău, și Dl A. Unger, profesor la London South Bank University. Guvernul Republicii Moldova este reprezentat de Agentul său, Dl V. Grosu și Guvernul Federației Ruse este reprezentat de Agentul său, Dl G. Matyushkin.

2. La audierile din 9 iunie 2009 reclamanții au fost reprezentați de Dl Manole și Dl Postica, asistați de Dna D.I. Străisteanu. Guvernul Republicii Moldova a fost reprezentat de Dl Grosu, asistat de Dna I. Rusu și Guvernul Federației Ruse a fost reprezentat de Dl Matyushkin, asistat de Dna O. Sirotkina, Dna O. Yurchenko, Dna I. Koganova, Dl N. Fomin, Dna T. Kleyменова și Dl Makhnev.

A. Cadrul istoric

3. Țara, devenită ulterior Republica Moldova, a fost formată drept Republica Sovietică Socialistă Moldovenească la 2 august 1940 dintr-o parte a Basarabiei și o porțiune de pământ situată pe malul de est al Nistrului (a se vedea în continuare *Tănase c. Moldovei* [MC], nr. 7/08, §§ 11-17, CEDO 2010-...). Această regiune de est, cunoscută astăzi ca Transnistria, a fost din 1924, împreună cu o serie de teritorii care sunt astăzi parte a Ucrainei, parte integrantă a Republicii Autonome Sovietice Socialiste Moldovenești. Populația Transnistriei era inițial compusă în principal din ucraineni și români/moldoveni, dar începând cu anii 1920 a fost punctul final de migrare semnificativă a muncitorilor din sfera industrială din alte regiuni ale Uniunii Sovietice, în special ruși și ucraineni. Conform evaluărilor din 1989 regiunea era compusă etnic și lingvistic din 40% moldoveni, 28% ucraineni, 24% ruși și 8% alții.

4. În conformitate cu Constituția Republicii Sovietice Socialiste Moldovenești, erau recunoscute două limbi oficiale: rusa și „moldoveneasca” (româna/moldovenească scrisă în grafie chirilică).

5. În august și septembrie 1989 alfabetul latin a fost reintrodus în Moldova pentru scrierea în limba română/moldovenească, care a devenit principală limbă oficială.

6. La 23 iunie 1990 Moldova și-a proclamat suveranitatea; la 23 mai 1991 și-a schimbat denumirea în Republica Moldova; iar la 27 august 1991 Parlamentul Moldav a adoptat Declarația de Independență a Republicii Moldova, teritoriul căreia includea și Transnistria.

B. Rezumatul circumstanțelor de fapt constatate în *Ilașcu și Alții c. Moldova și Rusiei*

1. Conflictul Transnistrean

7. Circumstanțele cu privire la conflictul armat din 1991-1992 și cu privire la perioada de pînă la sfîrșitul anului 2003 sunt descrise în *Ilașcu și*

Alții c. Moldovei și Rusiei [MC], nr. 48787/99, §§ 28-183, CEDO 2004-VII și doar un rezumat al evenimentelor cheie este reprodus în prezenta decizie pentru a facilita referințele la acele evenimente.

8. Începând cu anul 1989, în Transnistria a început să se formeze o mișcare de rezistență împotriva independenței Moldovei. La 2 septembrie 1990, separatiștii transnistreni au proclamat „republica moldovenească nistreană” („RMN”). La 25 august 1991, „Consiliul Suprem al RMN” a adoptat declarația de independență a „RMN”. La 1 decembrie 1991 în raioanele de pe malul stâng al Nistrului (Transnistria) au fost organizate „alegeri prezidențiale”, declarate ilegale de către autoritățile moldovenești și Dl Igor Smirnov a fost ales „Președinte al RMN”. Până în prezent, „RMN” nu este recunoscută de comunitatea internațională.

9. La momentul declarării independenței, Republica Moldova nu avea o armată proprie. Armata a Paisprezecea a URSS, a cărui Stat Major se afla în Chișinău începând cu 1956, a rămas pe teritoriul Republicii Moldova, deși, începând cu anul 1990 arsenalul și efectivul au început să fie retrase. Pe parcursul anului 1991, Armata a Paisprezecea includea câteva mii de soldați, unități de infanterie, artilerie (dotate în special cu un sistem de rachete anti-aeriene), blindate și aviație (inclusiv avioane și elicoptere de luptă). Armata avea mai multe depozite de muniții, inclusiv unul dintre cele mai mari depozite de muniții din Europa, situat în Cobasna, în Transnistria.

10. Prin decretul nr. 234 din 14 noiembrie 1991, Președintele Republicii Moldova a declarat că munițiile, armamentul, mijloacele de transport militare, bazele militare și alte bunuri aparținând unităților militare ale forțelor armate sovietice staționate pe teritoriul Republicii Moldova erau proprietatea acesteia.

11. Printr-un decret datat cu 5 decembrie 1991, Dl Smirnov a decis să plaseze unitățile militare ale Armatei a Paisprezecea dislocate în Transnistria, sub comandamentul „Departamentului național de apărare și securitate a Republicii Moldovenești Nistrene”. Dl Smirnov l-a numit pe comandantul Armatei a Paisprezecea, general-locotenentul Iakovlev, în calitate de șef al „Departamentului național de apărare și securitate” al RMN. În decembrie 1991, general-locotenentul Iakovlev a fost reținut de către autoritățile moldovenești, fiind acuzat de faptul că a contribuit înarmării separatiștilor transnistreni din contul arsenalului Armatei a Paisprezecea. Cu toate acestea, el a fost ulterior eliberat în rezultatul la medierea Guvernului Federației Ruse.

12. La sfârșitul anului 1991 și începutul anului 1992, au izbucnit confruntări violente între forțele separatiste transnistrene și forțele de ordine moldovenești, care s-au soldat cu moartea a câteva sute de persoane.

13. Într-un apel lansat la 6 decembrie 1991 comunității internaționale și Consiliului de Securitate al ONU, Guvernul Republicii Moldova a protestat împotriva ocupației, la 3 decembrie 1991, a orașelor moldovenești Grigoriopol, Dubăsari, Slobozia, Tiraspol și Rîbnița, situate pe malul stîng al râului Nistru, de Armata a Paisprezecea sub comandamentul general-

locotenentului Iakovlev. Guvernul Moldav au acuzat autoritățile URSS, în mod special, Ministerul Apărării, de faptul că aceștia au stat în spatele acestor acțiuni. Militarii Armatei a Paisprezecea au fost acuzați că au distribuit echipament militar separatiștilor din Transnistria și că au organizat separatiștii în detașamente militare care terorizau populația civilă.

14. În anii 1991–92 mai multe unități militare ale Armatei a Paisprezecea s-au alăturat separatiștilor transnistreni. În hotărârea *Ilașcu* (paragrafele 57 și 380), Curtea a considerat ca fiind stabilit, în afara oricărui dubiu rezonabil, că separatiștii transnistreni au avut posibilitatea, cu ajutorul efectivului Armatei a Paisprezecea să se înarmeze din contul arsenalului Armatei a Paisprezecea staționate în Transnistria. În plus, un număr mare de cetățeni ruși din afara regiunii, în special cazaci, s-au deplasat în Transnistria pentru a lupta alături de separatiști împotriva forțelor moldovenești. Având în vedere suportul acordat separatiștilor de trupele Armatei a Paisprezecea și transmiterea masivă de armament și muniții din depozitele Armatei a Paisprezecea, armata Republicii Moldova era într-o poziție net-inferioară care a și împiedicat-o să recapete controlul asupra Transnistriei. La 2 aprilie 1992 generalul Netkachev, noul comandant al Armatei a Paisprezecea (care a devenit la 1 aprilie 1992 „Grupul operațional al Federației Ruse din regiunea transnistreană a Republicii Moldova” sau „GOR”), a ordonat forțelor moldovenești care au încercuit orașul Tighina (Bender), ocupat de separatiști, să se retragă imediat, în caz contrar, armata rusă urmînd să riposteze.

2. Acordul de încetare a focului, Comisia Unificată de Control și forțele de menținere a păcii

15. La 21 iulie 1992, Președintele Republicii Moldova, Dl Snegur, și Președintele Federației Ruse, Dl Elțin, au semnat un acord cu privire la principiile reglementării pașnice a conflictului armat din regiunea transnistreană a Republicii Moldova („acord de încetare a focului”).

16. Acordul a stabilit principiul unei zone de securitate care urmează a fi creată prin retragerea armatelor „părților la conflict” (articolul 1 § 2). În temeiul articolului 2 al acestui acord, a fost creată o Comisie Unificată de Control („CUC”), compusă din reprezentanții Republicii Moldova, Federației Ruse și Transnistriei, cu sediul central la Tighina (Bender). Acordul prevede, de asemenea, constituirea forțelor de menținere a păcii responsabile de asigurarea respectării acordurilor cu privire la securitate și încetarea focului, formate din cinci batalioane rusești, trei batalioane moldovenești și două batalioane transnistrene, subordonate unui comandament militar comun, subordonat CUC. Potrivit articolului 3 al acordului, orașul Tighina a fost declarat regiune supusă regimului de securitate și administrată de „autoritățile de autoadministrare locală, eventual de comun acord cu comisia de control”. CUC i-a fost atribuită sarcina de menținere a ordinii publice în Tighina împreună cu poliția.

Articolul 4 prevede ca Armata a Paisprezecea a Federației Ruse, staționată pe teritoriul Republicii Moldova, să respecte riguros neutralitatea sa. Articolul 5 interzice aplicarea oricărei sancțiuni sau blocaje și fixează ca obiectiv înlăturarea tuturor obstacolelor pentru libera circulație a mărfurilor, serviciilor și persoanelor. Măsurile prevăzute în acest acord au fost definite ca fiind „o parte foarte importantă a reglementării conflictului prin mijloace politice” (articolul 7).

17. În repetate rânduri începând cu anul 1995 autoritățile moldovenești s-au plîns că personalul GOR/Armatei a Paisprezecea și contingentul rus al forțelor de menținere a păcii a CUC au încălcat principiul neutralității prevăzut în acordul de încetare a focului și că, *inter alia*, transnistrenii primeau în continuare echipament militar și asistență din partea GOR/Armatei a Paisprezecea. Aceste afirmații au fost negate cu fermitate de autoritățile rusești. În plus, delegația Republicii Moldova la CUC a susținut că transnistrenii au creat posturi militare și puncte de control vamal noi în interiorul zonei de securitate, cu încălcarea acordului de încetare a focului. În hotărîrea *Ilașcu* (paragraful 100) Curtea a constatat dovedit prin probele conținute în documentele oficiale ale CUC, că în diferite zone ale Transnistriei aflate sub controlul forțelor de menținere a păcii ale Federației Ruse, cum ar fi Tighina, forțele separatiste transnistrene au acționat încălcînd acordul de încetare a focului.

18. Convenția a fost semnată de Republica Moldova la 13 iulie 1995 și a fost ratificată la 12 septembrie 1997. Federația Rusă a semnat Convenția la 28 februarie 1996, fiind ratificată la 5 mai 1998.

19. În martie 2003, forțele de menținere a păcii ale Federației Ruse în Transnistria numărau 294 militari, 17 vehicule blindate, 29 vehicule și 264 arme de foc. În hotărîrea *Ilașcu* (paragraful 103), Curtea a constatat că nici un militar al GOR/Armatei a Paisprezecea nu era angajat în cadrul forțelor rusești de menținere a păcii.

3. *Evoluția situației politice internaționale cu privire la Transnistria*

20. La 29 iulie 1994 Republica Moldova a adoptat o nouă Constituție. Aceasta prevedea, *inter alia*, că Republica Moldova este un stat neutru și nu admite dislocarea de trupe militare ale altor state pe teritoriul său și că o formă de autonomie poate fi acordată unor regiuni care ar include cele pe malul stîng al Nistrului. Conform articolului 13 din Constituție, limba de stat este limba moldovenească, funcționînd pe baza grafiei latine.

21. La 8 mai 1997 la Moscova, Dl Lucinschi, Președintele Republicii Moldova, și Dl Smirnov, „Președintele RMN”, au semnat un memorandum cu privire la bazele normalizării relațiilor dintre Republica Moldova și Transnistria („Memorandumul din 1997”). În conformitate cu Memorandumul din 1997, deciziile cu privire la Transnistria trebuie să fie convenite de ambele părți, competențele trebuiau să fie divizate și delegate, iar garanțiile trebuiau să fie asigurate reciproc. Transnistria trebuie să

participe la realizarea politicii externe a Republicii Moldova în domenii care ating interesele sale, definirea acestor domenii urmînd a fi stabilită de comun acord. Transnistria are dreptul să stabilească și să întrețină unilateral relații internaționale în domeniul economic, științific, tehnic, cultural și altele, care urmează să fie determinate printr-un acord comun. Părțile s-au angajat să reglementeze orice conflict prin intermediul negocierilor cu asistența, dacă va fi necesar, a Federației Ruse și a Ucrainei, în calitate de state-garant ale respectării acordurilor încheiate, precum și a OSCE și CSI. În 1997 Memorandumul a fost contrasemnat de către reprezentanții statelor-garante și anume DI Elțin în numele Federației Ruse și DI Kucima în numele Ucrainei, precum și de DI H. Petersen, Președintele OSCE.

4. Prezența efectivului și a arsenalului GOR/Armatei a Paisprezecea în Transnistria urmare a acordului de încetare a focului

22. După încheierea conflictului armat, ofițerii superiori ai GOR/Armatei a Paisprezecea au participat activ în viața publică a Transnistriei. În mod special, militari ai GOR/Armatei a Paisprezecea au participat la alegerile din Transnistria, la paradele militare ale forțelor transnistrene și la alte evenimente publice. La 11 septembrie 1993, generalul Lebed, care era la acel moment comandantul GOR/Armatei a Paisprezecea, a fost ales deputat în „Sovietul Suprem al RMN”.

23. Articolul 4 al acordului de încetare a focului prevedea ca Republica Moldova și Federația Rusă să negocieze retragerea GOR/Armatei a Paisprezecea de pe teritoriul Republicii Moldova. La 21 octombrie 1994, a fost semnat un acord între Guvernele Republicii Moldova și a Federației Ruse, prin care Rusia urma să-și retragă formațiunile militare, în decurs de trei ani de la intrarea în vigoare a acordului. Părțile au convenit de asemenea că, în limitele termenului fixat, vor fi sincronizate cu reglementarea politică a conflictului transnistrean și determinarea statutului special al Regiunii Transnistrene a Republicii Moldova. Conform articolului 5 al acordului, comercializarea oricărui tip de tehnică militară, armament și muniții aparținînd formațiunilor militare ale Federației Ruse dislocate pe teritoriul Republicii Moldova se va efectua în baza unor acorduri separate între Guvernele Părților.

24. La 9 noiembrie 1994, Guvernul Republicii Moldova a adoptat o hotărîre cu privire la punerea în aplicare a acordului din 21 octombrie 1994. Guvernul Federației Ruse a prezentat Dumei de Stat o decizie similară pentru ratificare. La 17 noiembrie 1998, în timp ce acordul încă nu era ratificat de către Dumă, Ministrul Afacerilor Externe al Federației Ruse a cerut Dumei să-l excludă de pe ordinea de zi din motiv „că o eventuală decizie a Ministerului de a reveni asupra acestei chestiuni va fi adoptată în funcție de evoluția relațiilor cu Republica Moldova și regiunea transnistreană și de reglementarea politică în regiune”. În luna ianuarie a

anului 1999, acordul respectiv a fost exclus de pe ordinea de zi a Dumei și acesta nu a intrat în vigoare.

25. La 20 martie 1998, la Odessa, a fost semnat un acord cu privire la chestiuni referitoare la bunurile militare ale GOR/Armatei a Paisprezecea de DI Cernomîrdin, în numele Federației Ruse, și de DI Smirnov, „Președintele RMN”. Conform calendarului anexat la acord, retragerea și distrugerea anumitor elemente depozitate, eliminarea lor prin detonare sau alte procedee mecanice trebuia îndeplinită până la 31 decembrie 2001. Retragerea (transferul și distrugerea) surplusului de muniții și a altor echipamente militare ale GOR/Armatei a Paisprezecea precum și a efectivelor care nu făceau parte din forțele de menținere a păcii era prevăzută până la 31 decembrie 2002, cel târziu.

26. Mai multe eșaloane cu arsenalul aparținând GOR/Armatei a Paisprezecea au părăsit Transnistria în perioada anilor 1999-2002.

27. La 19 noiembrie 2001, Guvernul Federației Ruse a prezentat Curții un document din care rezultă că în luna octombrie a anului 2001, Federația Rusă și „RMN” au încheiat un acord cu privire la retragerea forțelor rusești. În conformitate cu acesta, ca urmare a retragerii unei părți a arsenalului militar rusesc staționat în Transnistria, „RMN” urma să primească, o reducere de o sută de milioane de dolari americani la suma datoriei contractate pentru gazul importat din Federația Rusă, precum și transmiterea de către GOR/Armata a Paisprezecea a unei părți din arsenal care poate fi folosit în scopuri civile.

28. Potrivit unui document prezentat Curții în luna noiembrie a anului 2002 de către Guvernul Republicii Moldova, volumul de armament, muniții și echipament militar aparținând GOR/Armatei a Paisprezecea, care a fost retras până în luna noiembrie a anului 2002 de pe teritoriul Republicii Moldova în baza acordului din 21 octombrie 1994, reprezenta numai 15% din volumul total declarat în anul 1994 ca fiind dislocat pe teritoriul Republicii Moldova.

29. După cum rezultă dintr-un comunicat de presă al OSCE, la 24 decembrie 2002, au fost evacuate 29 de vagoane care transportau echipamente de construcție a podurilor și bucătării mobile. Același comunicat de presă preia, de asemenea, declarația comandantului GOR, generalul Boris Sergheev, potrivit căreia ultimele retrageri au fost posibile datorită unui acord, încheiat cu transnistrenii, potrivit căruia autoritățile transnistrene urmau să primească jumătate din echipamentele și materialele nemilitare retrase. Generalul Sergheev a dat drept exemplu retragerea, la 16 decembrie 2002, a 77 de camioane, care a fost urmată de transmiterea a 77 de camioane ale GOR către transnistreni.

30. În luna iunie a anului 2001, potrivit informațiilor prezentate Curții de către Guvernul Federației Ruse, GOR/Armata a Paisprezecea mai număra încă aproximativ 2200 de militari în Transnistria. În declarațiile sale, generalul Sergheev a afirmat că în anul 2002, rămăseseră mai puțin de 1500 de militari. Potrivit declarațiilor date Curții în cauza *Ilașcu*, în anul 2003,

GOR/Armata a Paisprezecea dispunea de cel puțin 200,000 de tone de arsenal militar și de muniții în Transnistria, stocate în principal la Cobasna, alături de 106 tancuri de luptă, 42 vehicule blindate de luptă, 109 vehicule blindate de transportare a trupelor, 54 vehicule blindate de recunoaștere, 123 tunuri și obuziere, 206 arme antitanc, 226 arme antiaeriene, 9 elicoptere și 1,648 de vehicule de alte tipuri (a se vedea hotărîrea *Ilașcu*, citată mai sus, paragraful 131).

5. Sprijinul economic și militar acordat "RMN" de către Federația Rusă

31. În hotărîrea *Ilașcu* (paragrafele 137-138, 144-145 și 154; a se vedea de asemenea paragraful 381) Curtea a făcut referire la reportaje din presă și de la televiziune, necontestabile, difuzate anterior ratificării Convenției de către Federația Rusă în mai 1998, cu declarații de susținere a regimului separatist de către figuri politice rusești marcante, inclusiv Președintele și Vice-președintele Federației Ruse la acea dată, Dl Elțin și Dl Ruțkoi. Curtea a făcut referire la Rezoluția nr. 1334 IGD din 17 noiembrie 1995, în care Duma de Stat a Federației Ruse a declarat Transnistria drept o „zonă de interes strategic special pentru Rusia”. Înainte și după ratificarea Convenției de către Federația Rusă, reprezentanți ai Dumei și alte personalități marcante au vizitat Transnistria și au participat la manifestații oficiale, precum și reprezentanți ai regimului din „RMN” au mers la Moscova în vizite oficiale, în special la Duma de Stat.

32. Atît înainte cît și după ratificarea Convenției de către Federația Rusă, mai multor personalități marcante ale regimului din „RMN” le-a fost acordată cetățenia Federației Ruse, inclusiv, la 19 mai 1994, generalului-locotenent Iakovlev, fostul comandant al Armatei a Paisprezecea și fostului șef al departamentului de apărare și securitate al „RMN”; în 1997, Dlui Mărăcuța, „Președinte al Sovietului Suprem al RMN”; în 1999, Dlui Caraman, alt lider al „RMN”; și Dlui Smirnov în 1997 sau 1999.

33. În hotărîrea *Ilașcu* (paragrafele 150-160 și 390) Curtea a stabilit incontestabil că industria de producere a armamentului, care reprezenta unul din pilonii economiei transnistrene, era direct susținută de către întreprinderile rusești, cum ar fi companiile Rosvoorouzhnie (Росвооружение) și Elektrommash. Întreprinderea rusă Iterra a cumpărat cea mai mare întreprindere din Transnistria, uzina metalurgică din Rîbnița, în pofida protestelor exprimate de către autoritățile Republicii Moldova. În plus, Federația Rusă, prin intermediul GOR/Armatei a Paisprezecea, s-a constituit un angajator important și cumpărător de bunuri în Transnistria. Federația Rusă are acorduri separate cu „RMN” pentru furnizarea gazului și a energiei electrice și aprovizionarea Transnistriei cu gaz la un preț mai avantajos decît cel oferit pentru restul Republicii Moldova.

C. Evenimentele ulterioare hotărârii *Ilașcu și Alții*

1 Retragerea armamentului

34. În 2003, OSCE a monitorizat și a verificat retragerea din Transnistria a 11 trenuri cu echipament militar rusesc și 31 trenuri încărcate cu mai mult de 15 000 tone de muniții. Cu toate acestea, în anul următor, 2004, OSCE a raportat că doar un singur tren ce conținea aproximativ 1 000 tone de muniții a fost retras.

35. La finele anului 2004, mai rămăseseră aproximativ 21 000 tone de muniții, alături de mai mult de 40 000 arme de calibru mic și armament ușor și zece eșaloane de divers arsenal militar.

36. Comandantul GOR a raportat în luna mai 2005 că stocurile excedentare de 40 000 arme de calibru mic și armament ușor au fost distruse, dar OSCE-ului nu i s-a permis să verifice aceste afirmații. La 13 noiembrie 2006, un grup format din 30 de șefi de delegații ai OSCE, împreună cu membrii Misiunii OSCE au obținut acces pentru prima dată din martie 2004 la depozitul de muniții al Federației Ruse de la Cobasna, în nordul Transnistriei.

37. Începând cu anul 2004 nu au avut loc retrageri confirmate de arme și arsenal rusesc din Transnistria.

2. Evoluții politice

38. În noiembrie 2003, Federația Rusă a lansat o propunere de soluționare a conflictului, „Memorandumul cu privire la principiile de bază ale structurii statale a unui stat unificat” (denumit în continuare „Memorandumul Kozak”). Memorandumul Kozak a propus o nouă structură federală pentru Republica Moldova, în conformitate cu care autoritățile „RMN” ar fi avut un grad mare de autonomie și reprezentare garantată în noul „legislativ federal”. Memorandumul Kozak conținea dispoziții tranzitorii, în conformitate cu care, până în 2015, unei majorități de trei pătrimi din a doua cameră legislativă, nou-formată, compusă din patru reprezentanți ai Găgăuziei, nouă din Transnistria și 13 din prima cameră a noului legislativ federal, i s-ar fi cerut să confirme legile organice federale. Acest fapt le-ar fi oferit reprezentanților „RMN” în a doua cameră un drept de veto efectiv asupra oricărei legislații care ar fi afectat întreg teritoriul Republicii Moldova până în 2015. La 25 noiembrie 2003, deși și-a manifestat anterior dorința de a accepta aceste propuneri, Președintele Republicii Moldova, Președintele Voronin, a decis să nu semneze Memorandumul Kozak.

39. Negocierile ulterioare dintre cele cinci părți, cu participarea reprezentanților din Republica Moldova, „RMN”, Federația Rusă, Ucraina și OSCE au avut loc în prima jumătate a anului 2004, deși nu s-a ajuns la nici un compromis. Cu toate acestea, în iulie 2004, în rezultatul închiderii

școlilor cu predare în limba română din Transnistria (a se vedea paragrafele 43-63 de mai jos), Republica Moldova și-a suspendat participarea la discuțiile dintre cele cinci părți.

40. În mai 2005, guvernul Ucrainei a propus un plan, „Spre soluționare prin democratizare” (rezumat în raportul Adunării Parlamentare a Consiliului Europei: a se vedea paragraful 63 de mai jos). În iulie 2005, citind planul ucrainean, Parlamentul Republicii Moldova a adoptat legea „cu privire la prevederile de bază ale statutului juridic special al Transnistriei”. Negocierile oficiale au fost reluate în octombrie 2005, cu Uniunea Europeană („UE”) și Statele Unite ale Americii participând în calitate de observatori (denumit în continuare „tratative 5+2”).

41. În decembrie 2005, a fost instituită Misiunea UE de Asistență la Frontieră pentru a ajuta la combaterea comerțului ilegal dintre Ucraina și Republica Moldova, iar în martie 2006 Ucraina și Republica Moldova au început implementarea unui acord vamal din 2003 în conformitate cu care companiile transnistrene, implicate în comerțul transfrontalier, trebuiau să fie înregistrate la Chișinău pentru a li se elibera acte privind țara de origine a mărfurilor, în conformitate cu protocoalele Organizației Mondiale a Comerțului. Ucraina s-a obligat că va refuza să permită trecerea mărfurilor fără astfel de documente de export peste frontiera sa. Ce a fost privit drept o replică la aceste la aceste reguli vamale noi, reprezentanții transnistreni au refuzat să continue negocierile în formatul 5+2. Cu toate acestea, Președintele Voronin și Dl Smirnov s-au întâlnit la Bender la 11 aprilie 2008 și au convenit să inițieze măsuri de consolidare a încrederii. Discuții neoficiale în formatul 5+2 au avut loc la Odessa în aprilie 2008 și în Republica Moldova în iulie 2008. O întâlnire ulterioară, mediată de Federația Rusă, între Președintele Voronin și Dl Smirnov a avut loc la 18 martie 2009.

3. Criza școlilor și circumstanțele referitoare la cauzele reclamațiilor

42. În conformitate cu articolul 12 al „Constituției” RMN, limbile oficiale de circulație în RMN sunt „moldovenească”, rusă și ucraineană. Articolul 6 al „Legii RMN cu privire la limbi”, care a fost adoptată la 8 septembrie 1992, prevede că, în toate circumstanțele, „moldovenească” trebuie să fie scrisă cu grafie chirilică. „Legea” prevede în continuare că utilizarea alfabetului latin ar putea constitui o contravenție, iar articolul 200-3 al „Codului RMN cu privire la contravențiile administrative”, adoptat la 19 iulie 2002, prevede că:

“Nerespectarea de către persoanele care dețin funcții publice și de către alte persoane din administrația executivă și de stat, din asociațiile obștești și din alte organizații, indiferent de statutul lor juridic și de forma de proprietate, precum și din alte entități, situate pe teritoriul RMN a legislației RMN privind funcționarea limbilor de circulație pe teritoriul RMN ... atrage răspunderea în formă de amendă care poate ajunge la 50 (cincizeci) de salarii minime [aproximativ 30 EUR].”

43. La 18 august 1994 autoritățile „RMN” au interzis utilizarea alfabetului latin în școli. Printr-o decizie din 21 mai 1999, „RMN” a ordonat că toate școlile ce aparțin „statelor străine” și care funcționează pe teritoriul „său” trebuie să se înregistreze la autoritățile „RMN”, în caz contrar acestea nu vor fi recunoscute și vor fi lipsite de drepturile sale.

44. La 14 iulie 2004 autoritățile „RMN” au început să întreprindă măsuri pentru a închide toate școlile care folosesc grafia latină. La data adoptării prezentei decizii, în Transnistria au mai rămas șase școli care utilizează limba moldovenească (română) și alfabetul latin.

a. Catan și Alții (cererea nr. 43370/04)

45. Reclamantii se numără printre cei 600 de copii care învață la Liceul Evrica din Rîbnița, părinții lor și unul din profesori.

46. Din 1997, Liceul Evrica a utilizat edificiile situate pe strada Gagarin, construite din fondurile publice ale Republicii Moldova. Școala era înregistrată la Ministerul Educației al Republicii Moldova și folosea grafia latină și un curricular aprobat de acest minister.

47. Urmare a „deciziei RMN” din 21 mai 1999 (a se vedea mai sus paragraful 43), Liceul Evrica a refuzat să se înregistreze, deoarece odată înregistrat ar fi fost obligat să folosească grafia chirilică și curricular-ul adoptat de regimul din RMN. La 26 februarie 2004 clădirea folosită de Liceu a fost transferată, de către autoritățile „RMN”, spre gestionarea „Departamentului de Educație din Rîbnița”. În iulie 2004, după închiderea mai multor școli cu predare în grafie latină din RMN, elevii, părinții și profesorii Liceului Evrica și-au asumat misiunea de a proteja ei înșiși școala zi și noapte. La 29 iulie 2004 poliția transnistreană a luat cu asalt școala evacuând femeii și copiii aflați în interiorul edificiului. În zilele următoare poliția locală și oficiali de la „Departamentul de Educație din Rîbnița”, au vizitat părinții copiilor înscriși la această școală, somându-le să își retragă copii de la școală și să-i încadreze într-o școală înregistrată de către regimul din „RMN”. Părinții pretind, că li s-a spus că în cazul în care nu vor proceda în acest mod, vor fi concediați de la locurile de muncă și chiar ar putea fi decăzuți din drepturile părintești. În rezultatul acestei presiuni, mulți părinți și-au retras copiii și i-au transferat la o altă școală.

48. La 29 septembrie 2004, în urma intervenției Misiunii OSCE în Moldova, școala a fost înregistrată la „Camera de înregistrări de la Tiraspol”, în calitate de instituție de învățământ privată străină, dar nu și-a putut relua activitatea din cauza lipsei de sediu. La 2 octombrie 2004 regimul „RMN” a permis redeschiderea școlii într-o altă clădire, în care anterior și-a avut sediul o grădiniță. Clădirea a fost închiriată de la „RMN”, iar Guvernul Republicii Moldova a finanțat renovarea acesteia. Cererile repetate ale administrației liceului de a-i fi permisă întoarcerea în clădirea situată pe strada Gagarin, care este mai mare și mai adecvată, au fost respinse din considerentul că o altă școală folosește la moment această

clădire. Reclamanții susțin că spațiile închiriate sunt inadecvate pentru un liceu, deoarece iluminarea, coridoarele și sălile de clasă nu sunt pe deplin adaptate, nu sunt laboratoare sau săli de sport. Școala este administrată de către Ministerul Educației al Republicii Moldova, care plătește profesorilor salariul și aprovizionează instituția cu materiale didactice. Școala folosește alfabetul latin și un curricular elaborat de autoritățile din Republica Moldova.

49. Reclamanții au depus o serie de petiții și plângeri către autoritățile Federației Ruse. Ministerul de Externe al Federației Ruse a răspuns prin a face declarații publice cu caracter general cu privire la escaladarea conflictului în jurul școlilor cu predare în limba română din Transnistria. Precizând că problema de bază a fost conflictul în desfășurare dintre Republica Moldova și „RMN”, Ministerul Afacerilor Externe al Federației Ruse a atras atenția Republicii Moldova și a „RMN” asupra faptului că folosirea forței pentru soluționarea conflictului ar putea periclita securitatea în regiune, și le-a cerut să procedeze la diverse forme de negocieri pentru a rezolva conflictul. Reclamanții s-au plîns referitor la situația creată și autorităților moldovenești.

50. Școala a devenit ținta unei campanii sistematice de vandalism și spargere de geamuri. Reclamanții susțin că această campanie a început în 2004, iar Guvernul Republicii Moldova afirmă că totul a început în toamna anului 2007. La 10 aprilie 2008 Ministerul Reintegrării al Republicii Moldova a cerut Reprezentantului Special al Secretarului General al Consiliului Europei să intervină pentru a încerca și a pune capăt atacurilor. Reclamanții susțin, de asemenea, că copiii sunt intimidați de către populația locală vorbitoare de limba rusă, și că le este frică să vorbească moldovenește în afara școlii.

51. La 16 iulie 2008 Ministerul Reintegrării al Republicii Moldova a solicitat asistență din partea Misiunii OSCE în Moldova, pentru transportarea materialelor didactice și de construcție, precum și banii pentru a achita salariul profesorilor peste “frontiera” cu „RMN”.

52. Pe parcursul anului academic 2002-2003 în școală își făceau studiile 683 de elevi. Pe parcursul anului 2008-2009 numărul acestora a scăzut pînă la 345.

b. Caldare și Alții (cererea nr. 8252/05)

53. Reclamanții sunt elevi care studiază la Liceul Alexandru cel Bun din Tighina, Bender, și părinții acestora. Școala a folosit blocul de pe strada Kosmodemianskaia, construită din fondurile publice ale Republicii Moldova și dată în chirie de către autoritățile moldovenești. Școala a fost înregistrată de către Ministerul Educației al Republicii Moldova și folosește prin urmare alfabetul latin și curricular aprobat de către Ministerul Educației.

54. La 4 iunie 2004, „Ministerul Educației al RMN” a avertizat școala că va fi închisă dacă nu va fi înregistrată la ei, și că directorul va fi admonestat. La 18 iulie 2004 școala a fost deconectată de la energie electrică și apă, iar la 19 iulie 2004 administrația școlii a fost notificată că nu ar mai putea folosi sediul situat pe strada Kosmodemianskaia. Cu toate acestea profesorii, elevii și părinții acestora au ocupat clădirea refuzând să plece. Poliția transnistreană a încercat, dar fără succes, să recapete controlul clădirii școlii, și în cele din urmă a părăsit edificiul. Ei s-au retras la 28 iulie 2004. La 20 septembrie 2004, în urma diverselor negocieri cu observatori internaționali, inclusiv cu reprezentanții Consiliului Europei, școala a fost reconectată la energie electrică și la apă.

55. Regimul din „RMN” a permis redeschiderea școlii în septembrie 2004, dar în alt spațiu, închiriat de la autoritățile „RMN”. Școala în prezent folosește trei clădiri situate în diferite cartiere ale orașului. Clădirea principală nu are cantină, laboratoare sau săli de sport și nici un tip de transport public ajunge acolo. Guvernul Republicii Moldova a aprovizionat școala cu un autocar și cu calculatoare. De asemenea, Guvernul a finanțat schimbarea instalațiilor sanitare în una din clădiri.

56. Reclamanții au depus o serie de petiții și plângeri către autoritățile ruse și moldovenești.

57. În anul academic 2002-2003 în această școală își făceau studiile 1751 de elevi comparativ cu numărul de 901 din 2008-2009.

c. Cercavski și Alții (cererea nr. 18454/06)

58. Reclamanții sunt copiii care își fac studiile la Liceul Ștefan cel Mare din Grigoriopol, părinții acestora și directorul școlii.

59. În 1996, la cererea părinților și a copiilor lor, școala la care se preda în baza unui curricular în grafia chirilică, a depus o serie de petiții către regimul „RMN” cerând să-i fie permisă utilizarea grafiei latine. În rezultat, între anii 1996 și 2002, regimul „RMN” a organizat o întreagă campanie de reportaje denigratoare în presă, intimidări și amenințări din partea forțelor de securitate. Aceste măsuri au atins punctul culminant la 22 august 2002, atunci când poliția transnistreană, a luat cu asalt școala, evacuând profesorii, copii și părinții acestora care erau în interiorul clădirii. La 28 august 2002 Președintele Comitetului de elevi a fost arestat și condamnat la 15 zile de arest administrativ. Ca urmare a acestui incident 300 de copii au părăsit școala.

60. Confruntându-se cu ocuparea clădirii de către regimul „RMN”, Ministerul Educației al Republicii Moldova a decis că școala trebuie să fie transferată temporar într-o clădire situată în Doroțcaia, un sat situat la aproape 20 kilometri de Grigoriopol și care se află sub controlul autorităților din Republica Moldova. În fiecare zi, elevii și profesorii sunt transportați spre Doroțcaia în autobuse oferite de către Guvernul Republicii Moldova. Ei sunt supuși unor percheziții a genților și li se verifică identitatea de către

funcționari ai regimului „RMN”, fiind supuși unor pretinse acte de hărțuire, cum ar fi scuipatul și abuzul verbal.

61. Reprezentanții școlii au depus o serie de petiții și s-au plîns în legătură cu situația creată la OSCE, Organizația Națiunilor Unite, precum și la autoritățile Federației Ruse și ale Republicii Moldova. Autoritățile ruse au răspuns îndemnînd Republica Moldova și „RMN” să procedeze la orice forme de negocieri pentru a soluționa conflictul. Autoritățile moldovenești au informat reclamanții că nu mai sunt în stare să facă ceva pentru ai ajuta.

62. În 2000-2001 la școală își făceau studiile 709 elevi, iar în 2008-2009 doar 169.

D. Rapoartele a instituțiilor internaționale referitoare la situația referitoare la Transnistria în perioada de după adoptarea hotărîrii *Ilașcu și alții*

1. Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei

63. La 16 septembrie 2005 Comitetul Adunării Parlamentare a Consiliului Europei (APCE) pentru Onorarea Obligațiilor și Angajamentelor de către Statele Membre ale Consiliului Europei (Comitetul de monitorizare) a elaborat un raport privind „Funcționarea instituțiilor democratice în Moldova”. Secțiunea privind Transnistria prevede următoarele:

“31. În ultimele luni au avut loc evoluții majore noi, pe care Adunarea trebuie să le examineze cu o deosebită atenție și să le susțină în cel mai eficient mod posibil.

32. În rezultatul contactelor diplomatice intense dintre Republica Moldova și Ucraina, la 22 aprilie, în timpul Summit-ului GUAM de la Chișinău, Președintele Ucrainei, Iușenko a propus un plan de 7 puncte în vederea soluționării problemei transnistrene. ...

Obiectivul principal al acestui nou plan este de a găsi o soluție de lungă durată prin democratizarea Transnistriei. Aceasta ar presupune:

– crearea condițiilor pentru dezvoltarea democrației, societății civile, și a unui sistem multi-partid în Transnistria;

– organizarea alegerilor libere și democratice în Sovietul Suprem al Transnistriei, monitorizate de Uniunea Europeană, OSCE, Consiliul Europei, Federația Rusă, Statele Unite și alte țări democratice, inclusiv Ucraina;

– transformarea formatului actual al operațiunii de menținere a păcii într-o misiune internațională de observatori militari și civili sub egida OSCE și mărirea numărului de observatori militari ucraineni în regiune;

– admiterea de către autoritățile transnistrene a unei misiuni internaționale de monitorizare, cu includerea experților ucraineni, la întreprinderile militaro-industriale din regiunea transnistreană;

– o misiune de monitorizare OSCE pe termen scurt în Ucraina pentru a verifica circulația bunurilor și persoanelor peste frontiera moldo-ucraineană.

33. Textul integral al planului ucrainean a fost prezentat la 16-17 mai la o întrevedere a reprezentanților mediatorilor, ai Moldovei și Transnistriei în Vinița, Ucraina, după aproape o lună de „diplomație de mediere” dintre secretarul Consiliului de Securitate al Ucrainei Piotr Porosenko și consilierul prezidențial al Moldovei Marc Teaciu.

34. Reacțiile au fost diverse, însă cu precauție pozitive.

35. La 10 iunie, Parlamentul Moldovei a adoptat o „Declarație privind inițiativa Ucrainei în problema reglementării conflictului transnistrean” și două apeluri privind demilitarizarea și privind promovarea criteriilor de democratizare a regiunii transnistrene a Republicii Moldova (a se vedea anexa II).

36. Declarația a salutat inițiativa Președintelui Iușcenko și a exprimat speranța că aceasta va deveni „un factor major în atingerea integrității teritoriale și civile a Republicii Moldova”. Cu toate acestea, Parlamentul și-a exprimat regretul în privința faptului că inițiativa ucraineană nu a reflectat unele principii importante de reglementare, în primul rând, retragerea trupelor ruse; demilitarizarea; principiile și condițiile democratizării regiunii și stabilirea unui control transparent și legal asupra segmentului transnistrean al frontierei moldo-ucrainene. Parlamentul a solicitat eforturi suplimentare din partea comunității internaționale și a Ucrainei în aceasta privință.

37. De asemenea, Parlamentul a criticat mai multe prevederi care ar putea „duce atingere suveranității Republicii Moldova”, cum ar fi co-participarea Transnistriei la stabilirea politicii externe a Republicii Moldova și propunerea de a crea așa-numitul comitet de conciliere. Parlamentul a insistat asupra soluționării conflictului în limitele prevederilor Constituției Republicii Moldova prin dialog cu noua conducere transnistreană, aleasă în mod democratic. Prin urmare, există mai multe divergențe dintre inițiativa Ucrainei și abordarea privind implementarea acesteia aleasă de către Moldova.

38. Mediatorii în conflictul transnistrean (OSCE, Federația Rusă și Ucraina) au declarat că planul oferă un imbold concret pentru reglementarea conflictului. La toate întreprinderile lor recente, ei au solicitat reluarea dialogului direct și continuu cu privire la reglementarea conflictului.

39. Mai discretă este poziția Rusiei. Este clar că prin prezența sa militară și economică și datorită conexiunii puternice culturale și lingvistice cu Transnistria, Rusia ar dori să mențină influența sa puternică asupra teritoriului. Presa a scris recent despre existența unui „Plan de acțiuni de menținere a influenței ruse în Republica Moldova”, detaliile cărui sunt ținute în secret. Rusia mai este încă puternic atașată față de așa-numitul „Memorandum Kozak” din anul 2003, care propunea Republicii Moldova o soluție federală. Republica Moldova aproape acceptase planul; însă a refuzat să-l semneze în ultimul moment, sub pretinsa influență a vestului.

40. Pe parcursul ultimelor luni, au existat câteva semne de tensiune. Spre exemplu, la 18 februarie, Duma de Stat a Federației Ruse a adoptat cu o majoritate de voturi o rezoluție prin care a cerut de la Guvernul Rusiei aplicarea mai multor sancțiuni economice și de alt gen împotriva Moldovei, cu excluderea Transnistriei, în cazul în

care autoritățile moldovenești nu renunță la „blocada economică a Transnistriei.” Sancțiunile includeau interzicerea importului de băuturi alcoolice și produse de tutun din Moldova, introducerea prețului de piață mondial pentru exporturile gazului natural rusesc în Moldova și vize pentru cetățenii Republicii Moldova care intră în Federația Rusă.

41. Ambele apeluri ale Parlamentului Republicii Moldova au cerut sprijinul Consiliului Europei, iar în privința democratizării Transnistriei, implicarea activă în proces. În timpul vizitei noastre la Chișinău, interlocutorii noștri au subliniat în mod repetat importanța expertizei și experienței organizației noastre în această privință. Documentele adoptate de Parlamentul Republicii Moldova au fost transmise oficial de către Președintele Parlamentului Comitetului de Monitorizare „pentru examinare în cadrul exercițiului de monitorizare al Moldovei” și pentru „analiză, comentarii și recomandări, precum și idei din partea Adunării Parlamentare care ar putea contribui la democratizarea regiunii transnistrene și reglementarea definitivă a conflictului”.

42. La prima vedere, planul urmează să fie examinat cu atenție de Consiliul Europei, ca fiind organizația principală în domeniul democrației, drepturilor omului și supremației legii. Prin urmare, Comitetul ne-a împuternicit cu responsabilitatea de a vizita orașele Kiev, Moscova, București și Bruxelles pentru a ne întâlni cu actorii principali responsabili de planul ucrainean și a face cunoștință cu toate detaliile acestuia. În temeiul acestei informații, noi vom face propuneri concrete ca Adunarea să joace un rol efectiv în implementarea planului.

43. O serie de întrebări rămân cu privire la implementarea planului ucrainean și condițiile stabilite de Parlamentul Republicii Moldova. Totuși, în pofida tuturor încercărilor diplomatice eșuate, acesta are un avantaj mare. Acesta combină eforturile diplomatice cu măsurile specifice pentru democratizare, atât în Transnistria cât și în Republica Moldova, care trebuie să servească drept un exemplu. Inițiativa vine de asemenea într-un moment potrivit, deoarece aceasta coincide cu efortul major pentru democratizare și integrare europeană în întreaga regiune.

44. Nu doar Republica Moldova, a cărei integritate teritorială și suveranitate au fost violate, dar și Europa în întregime nu mai poate permite existența acestei „găuri negre” pe teritoriul său. Transnistria este centrul diverselor tipuri de comerț ilicit și, în primul rând, a traficului de arme și contrabandă diversă. Viața politică continuă să fie dominată de poliția secretă; libertățile fundamentale sunt subminate.

45. Unul din elementele cele mai dificile pare să fie posibilitatea organizării alegerilor democratice în Transnistria. Pentru aceasta, în regiune trebuie să funcționeze în mod liber partidele politice, mijloacele de informare și societatea civilă. Alegerile locale din 27 martie din Transnistria (pentru alegerea consiliilor satești, orașenești și raionale, precum și a președinților consiliilor satești și raionale) au arătat că încă nu există o opoziție cu adevărat puternică. Aceste alegeri au fost considerate drept un test pentru alegerile planificate pentru luna decembrie 2005 în Sovietul Suprem al Transnistriei.

46. Cu toate acestea, există unele evoluții interesante, în special privind un grup de membri ai Sovietului Suprem condus de vice-președintele Evghenii Șevciuc. La 29 aprilie, acest grup a inițiat un proiect ambițios de modificări a „constituției” transnistrene, în scopul consolidării rolului acestui „parlament” vizavi de „președinte” și executiv –oferindu-i, spre exemplu, dreptul la votul de neîncredere față de „miniștri” și alți funcționari numiți de „președinte”, sau dreptul de a controla

activitatea și cheltuielile executivului. La 18 mai, au fost adoptate în primă lectură unele modificări mai modeste, inclusiv un proiect de lege privind administrația publică locală, care prevede că președinții consiliilor raionale și orașenești trebuie să fie aleși de consilieri prin vot secret. Dl. Șevciuc, de asemenea, promovează o inițiativă legislativă de transformare a postului regional oficial „TV PMR” într-o instituție de difuzare publică.

47. La 22 iunie, Sovietul Suprem a recomandat „președintelui” Smirnov să-l demită pe „ministrul” justiției Victor Balala. Balala, care este unul din cei mai apropiați aliați ai „președintelui”, a decis recent transferarea funcțiilor de înregistrare de la „ministerul” său la o „cameră de experți” quasi-comercială.

48. La 22 iulie, Parlamentul Republicii Moldova a aprobat în două lecturi Legea cu privire la prevederile de bază ale statutului juridic special al localităților din stînga Nistrului (Transnistria). Legea a instituit o unitate teritorială autonomă care este parte inseparabilă a Republicii Moldova și – în limita împuternicirilor stabilite de Constituția și alte legi ale Republicii Moldova – soluționează problemele date în competența ei. Legea prevede că localitățile din stînga Nistrului se pot alătura Transnistriei sau ieși din aceasta în baza referendumurilor local organizate în conformitate cu legislația Republicii Moldova.”

64. În lumina acestui raport, APCE a adoptat o rezoluție în care a hotărît, *inter alia*, că:

“10. Adunarea salută reluarea negocierilor ca urmare a inițiativei optimiste a Ucrainei de reglementare a conflictului transnistrean prin acordarea priorității democratizării. Ea speră că formatul actual de cinci membri, din care fac parte Republica Moldova, regiunea transnistreană, Rusia, Ucraina și OSCE, va fi lărgit și va include, de asemenea, și Consiliul Europei. Ea subliniază necesitatea supravegherii efective a frontierei dintre Republica Moldova și Ucraina, a depozitelor de armament precum și producția de armament. Avînd în vedere experiența sa acumulată, Adunarea dorește ca raportorii săi să se alinieze cu toate aceste evoluții.

11. Orice reglementare a conflictului transnistrean trebuie să se bazeze pe principiul inviolabil al respectului absolut al integrității teritoriale și a suveranității Republicii Moldovei. Potrivit principiului supremației legii, orice soluție trebuie să fie în concordanță cu voința poporului exprimată în cadrul unor alegeri pe deplin libere și democratice organizate de autoritățile recunoscute internațional.”

2. Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE)

65. În Raportul său Anual pentru anul 2004, OSCE s-a referit la evenimentele din Transnistria după cum urmează:

„...Totuși, cel mai perturbator fapt a reprezentat decizia Transnistriei din mijlocul lunii iulie de a închide școlile moldovenești din regiunea transnistreană cu predare în grafia latină. Drept răspuns, partea moldovenească a suspendat participarea sa la negocierile pentru o reglementare politică în formatul care include cinci părți.

Împreună cu co-mediatorii din Federația Rusă și Ucraina, Misiunea s-a angajat într-un proces îndelungat de negocieri începînd din mijlocul lunii iulie și pînă în toamnă, pentru a ameliora criza școlilor și a găsi și implementa o soluție. De asemenea, Misiunea a căutat să reducă tensiunile între părți în domeniul libertății circulației, a problemei loturilor de pămînt, și a căilor ferate.”

În anul 2004, OSCE de asemenea a constatat că:

„În anul 2004, doar un singur eșalon cu aproximativ 1,000 tone de muniții a fost evacuată din depozitele Grupului Operativ al forțelor ruse din Transnistria. Aproximativ 21,000 tone metrice de muniții urmează a fi evacuate, împreună cu peste 40,000 arme mici și ușoare și aproximativ zece eșaloane cu echipament militar divers. Misiunea a continuat să coordoneze asistența tehnică și financiară acordată Federației Ruse pentru aceste activități .”

66. Raportul Anual din anul 2005 prevedea:

„Misiunea și-a concentrat eforturile asupra relansării negocierilor de reglementare politică, blocate din vara anului 2004. Mediatorii din partea Federației Ruse, Ucrainei, și OSCE au avut consultări cu reprezentanții de la Chișinău și Tiraspol în ianuarie, mai și septembrie. La întrunirea din mai, Ucraina a prezentat planul de reglementare al Președintelui Victor Iușcenko, Spre reglementare prin democratizare. Această inițiativă prevede democratizarea regiunii transnistrene prin organizarea unor alegeri internaționale în organul legislativ regional, împreună cu măsurile de promovare a demilitarizării, transparenței și încrederii sporite.

În iulie, citind planul ucrainean, Parlamentul Republicii Moldova a adoptat o Lege cu privire la prevederile de bază ale statutului juridic special al Transnistriei. În cadrul consultărilor care au avut loc în Odesa în luna septembrie, Chișinăul și Tiraspolul au fost de acord să invite UE și SUA pentru a participa în procesul de negocieri în calitate de observatori. Negocierile oficiale au fost reluate într-un format lărgit în octombrie, după o pauză de 15 luni, și au continuat în decembrie după întrunirea Consiliului Ministerial al OSCE din Ljubljana. La 15 decembrie, Președinții Ucrainei și al Federației Ruse, Victor Iușcenko și Vladimir Putin, au emis o declarație comună prin care au salutat reluarea negocierilor privind reglementarea conflictului transnistrean.

În septembrie, Președinții Voronin și Iușcenko au solicitat împreună președintelui în exercițiu al OSCE să ia în considerație trimiterea unei Misiuni Internaționale de Evaluare (MIE) pentru a analiza condițiile democratice din Transnistria și măsurile necesare pentru desfășurarea unor alegeri democratice în regiune. În paralel, Misiunea OSCE a desfășurat consultări și a efectuat analize tehnice privind condițiile de bază necesare pentru organizarea unor alegeri democratice în regiunea transnistreană, propuse în Planul Iușcenko. La negocierile din octombrie, conducerea OSCE a fost rugată să continue consultările asupra posibilității de a organiza o MIE în regiunea transnistreană.

Împreună cu experții militari din Federația Rusă și Ucraina, Misiunea OSCE a finalizat elaborarea unui pachet de măsuri propuse pentru sporirea încrederii și securității, care au fost prezentate de cei trei mediatori în iulie. Ulterior, Misiunea a început consultările asupra acestui pachet cu reprezentanții de la Chișinău și Tiraspol. Negocierile din octombrie au salutat posibilitatea unui progres privind consolidarea transparenței prin schimbul reciproc al datelor militare, după cum este prevăzut în elementele acestui pachet.”

În privința chestiunii privind retragerea militară rusă, OSCE a menționat:

„Pe parcursul anului 2005, nu a avut loc retragerea armamentului și echipamentului rus din regiunea transnistreană. Aproximativ 20,000 tone metrice de muniții urmează a fi evacuate. Comandantul Grupului Operațional al forțelor ruse a raportat în mai că

surplusul de 40,000 arme mici și ușoare depozitate de forțele ruse în regiunea transnistreană au fost distruse. OSCE nu i s-a permis să verifice aceste afirmații.”

67. În anul 2006, OSCE a declarat următoarele:

„Referendumul de „independență” din 17 septembrie și alegerile „prezidențiale” din Transnistria din 10 decembrie – care nu au fost recunoscute și nici monitorizate de către OSCE – au conturat cadrul politic al acestei activități ...

Pentru a stimula discuțiile privind reglementarea conflictului, la începutul anului 2006 Misiunea a elaborat documente prin care s-a propus: o posibilă delimitare de competențe dintre autoritățile centrale și regionale; un mecanism pentru monitorizarea uzinelor din complexul militar-industrial al Transnistriei; un plan pentru schimbul de date militare; și o misiune de evaluare pentru a aprecia condițiile și a formula recomandări pentru desfășurarea unor alegeri democratice din Transnistria. Partea transnistreană, însă, a refuzat să continue negocierile după introducerea în martie a unor noi reguli vamale pentru exporturile din Transnistria, și, astfel, nici un progres nu a fost posibil, inclusiv în privința derulării acestor proiecte. Încercările de a debloca acest impas prin intermediul consultărilor între mediatori (OSCE, Federația Rusă și Ucraina) și observatori (Uniunea Europeană și Statele Unite ale Americii) din aprilie, mai și noiembrie, cât și prin intermediul consultărilor mediatorilor și observatorilor cu fiecare parte separat în octombrie nu au adus nici un rezultat. ...

La 13 noiembrie, un grup de 30 de șefi de delegații ale OSCE, împreună cu membrii Misiunii OSCE, au obținut acces pentru prima dată din martie 2004 la depozitul de muniții al Federației Ruse din Colbasna, situat în apropierea frontierei moldo-ucrainene în partea de nord a Transnistriei. Cu toate acestea, pe parcursul anului 2006, nu a avut loc retragerea munițiilor și a echipamentului rus din Transnistria, și peste 21,000 tone de muniții mai rămân depozitate în regiune...”

68. Raportul Anual pentru anul 2007 a precizat:

„Mediatorii în procesul de reglementare a conflictului transnistrean, Federația Rusă, Ucraina și OSCE, și observatorii, Uniunea Europeană și Statele Unite, s-au întâlnit de patru ori. Mediatorii și observatorii s-au întâlnit o dată, neformal, cu partea moldovenească și cea transnistreană în octombrie. Toate întrunirile s-au axat asupra găsirii unor modalități de relansare a negocierilor oficiale de reglementare a conflictului, care, cu toate acestea, nu au fost reluate. ...

Misiunea a observat că pe parcursul anului 2007 nu a avut loc retragerea munițiilor sau echipamentului rus. Fondul voluntar deține resurse suficiente pentru a finaliza activitățile de retragere.”

69. În anul 2008, OSCE a remarcat:

„Președintele Republicii Moldova, Vladimir Voronin, și liderul transnistrean, Igor Smirnov, s-au întâlnit în aprilie pentru prima dată în ultimii șapte ani, urmată de o altă întâlnire la 24 decembrie. Mediatorii de la OSCE, Federația Rusă și Ucraina și observatorii de la Uniunea Europeană și Statele Unite s-au întâlnit de cinci ori. Întâlnirile neformale ale părților cu mediatorii și observatorii au avut loc de cinci ori. Cu toate acestea, întâlnirile date, precum și alte eforturi suplimentare prin intermediul diplomației de mediere realizate de Misiune nu au dus la reluarea negocierilor oficiale în formatul „5+2”. ...

Pe parcursul anului 2008, nu a avut loc retragerea munițiilor sau echipamentului rus din regiunea transnistreană. Fondul voluntar deține resurse suficiente pentru a finaliza activitățile de retragere.”

3. *Organizații non-guvernamentale internaționale*

70. În raportul său din 17 iunie 2004, „Moldova: tensiunile regionale cu privire la Transnistria” (Raportul European nr. 157), Grupul Internațional de Criză (GIC) a constatat următoarele (extras din rezumat):

„Sprijinul acordat de către Federația Rusă autoproclamatei „Republici Moldovenești Nistrene” („RMN”), care nu este recunoscută de comunitatea internațională, a împiedicat soluționarea conflictului și a stopat progresul Republicii Moldova spre o integrare mai amplă în structurile europene politice și economice. În încercările sale recente și în mare parte unilaterale de a soluționa conflictul transnistrean, Rusia a demonstrat o mentalitate aproape de război rece. În ciuda retoricii încurajatoare în privința relațiilor Rusiei și Uniunii Europene (EU) și a cooperării Rusiei cu SUA în domeniul reglementării conflictului și a menținerii păcii în Statele Noi Independente ale fostei Uniuni Sovietice (CSI), se pare că vechile obiceiuri dispar cu greu. Rusia nu dorește să permită ca UE, SUA sau Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europe (OSCE) să joace un rol activ în soluționarea conflictului, deoarece Moldova mai este încă privită la Moscova de către mulți drept o sferă de interes geopolitic exclusiv al Rusiei.

Nu a fost dificil pentru Rusia să exploateze instabilitatea politică și economică din Moldova în interesele sale proprii. În pofida acceptării unor termene limită concrete pentru retragerea trupelor sale, Rusia în mod repetat s-a retras, încercând să impună o reglementare politică care ar asigura, prin intermediul unor prevederi constituționale inechitabile, o influență continuă a Rusiei asupra proceselor decizionale din Republica Moldova și prelungirea prezenței sale militare sub pretextul forțelor pacifitoare. Până în prezent aceasta nu a dorit să-și folosească influența asupra conducerii „RMN” pentru a promova o abordare în soluționarea conflictului care ar echilibra interesele legitime ale tuturor părților.

Curcurele de afaceri din Ucraina și Republica Moldova au devenit adepții utilizării economiei tenebre a „RMN” în scopurile personale, participând în mod regulat la reexport și în alte practici ilegale. Unii au folosit influența politică pentru a preveni, a întârzi, și a împiedica luarea deciziilor care ar putea face presiuni asupra conducerii „RMN” de a face compromisuri. Acestea includ abolirea reglementărilor în domeniul taxelor, inclusiv celor vamale, favorabile afacerilor ilegale de reexport, asigurarea unui control efectiv de frontieră și vamal, precum și colectarea taxelor vamale la „frontierele” interne.

Cu sprijinul elitelor economice ale Rusiei, Ucrainei și a Moldovei, conducerea „RMN” a devenit mai încrezută. Recunoscând că recunoașterea internațională este puțin probabilă, aceasta s-a concentrat asupra conservării independenței *de facto* prin crearea unei confederații vagi cu Moldova. Din păcate, liderii „RMN” – profitând de contradicțiile existente în sistemele fiscale și vamale ale Republicii Moldova și „RMN” - continuă să obțină profituri substanțiale din activitățile economice legale și ilegale, inclusiv din reexporturi, contrabandă și producere de armament.

„RMN” a devenit un actor conștient cu interesele și strategiile sale proprii, având o sferă limitată pentru manevre politice independente, însă o rețea vastă de relații

economice și de alt gen în Rusia, Moldova, și Ucraina. Totuși, aceasta rămâne foarte dependentă de sprijinul politic și economic al Rusiei și nu dorește să fie pusă în poziția în care ar trebui să acționeze contrar politicii ruse. Deseori interesele Rusiei și ale „RMN” se intersectează, însă în unele situații, liderii „RMN” au reușit să elaboreze și să implementeze strategii pentru a evita presiunea rusă, a tergiversa negocierile, a împiedica inițiativele rusești, și a submina politicile rusești prin provocarea dezacordurilor între co-mediatori și prin valorificarea surselor alternative de sprijin extern.

Cea mai recentă încercare a Rusiei de a impune o reglementare – Memorandumul Kozak, în octombrie și noiembrie 2003 – a arătat că influența sa, deși universală, are limite clare. Rusia nu poate impune o reglementare a conflictului fără sprijinul Moldovei și al comunității internaționale, în special al jucătorilor cheie, cum ar fi OSCE, UE, și SUA. O reglementare politică cuprinzătoare cere o abordare care ar putea concilia diferențele dintre Rusia și alți actori internaționali cheie, luând în același timp în considerație interesele atât ale Guvernului Moldovei, cât și ale „RMN”.

În pofida înțelegerii că Rusia nu trebuie să fie antagonistă, atracția față de integrarea europeană este puternică în Republica Moldova. De curînd, chiar și conducerea comunistă a Moldovei a subliniat necesitatea de a face mai multe pentru a atinge acest scop. În ultimul deceniu, însă, țara rareori s-a aflat pe ecranele de radar ale vestului, și ea va avea nevoie de un sprijin mult mai evident din partea UE și SUA, pentru a rezista sprijinului politic și material al Rusiei acordat „RMN” și împiedicării de către partea transnistreană a procesului de negocieri. Actorii internaționali trebuie de asemenea să ajute Moldova să-și securizeze frontierele sale împotriva activităților ilicite economice care permit Transnistriei să se mențină și care, de asemenea, afectează vecinii săi europeni.

Conflictul poate fi soluționat doar dacă comunitatea internațională își va folosi influența sa asupra Rusiei atât bilateral cât și în cadrul OSCE. Doar în acest caz, și cu un angajament mult mai determinat față de o reformă politică, economică și administrativă din partea sa, Moldova va putea să-și realizeze aspirațiile sale europene. O strategie unică față de Moldova, Ucraina și Rusia în cadrul Politicii Europene de Vecinătate a UE ar fi un prim pas necesar.”

71. În raportul său din 17 august 2006, „Viitorul incert al Moldovei” (Raportul European nr. 175), GIC a menționat (extras din rezumat):

„După aderarea României la Uniunea Europeană în 2007, UE va avea hotar cu Moldova, un stat neconsolidat, divizat de un conflict și atins de corupție și crimă organizată. Conducerea Moldovei și-a declarat intenția de a se alătura UE, dar angajamentul Moldovei față de valorile europene rămîne suspect, și eforturile sale de a soluționa conflictul cu regiunea separatistă - Transnistria, nu au reușit să pună capăt unui impas ce durează deja cincisprezece ani. Tinerii nu au încredere în viitorul țării și părăsesc țara într-un ritm alarmant. Ca Moldova să devină un vecin stabil al UE, e nevoie de mai multă implicare internațională, nu numai în soluționarea conflictului, dar și în accelerarea reformelor interne, pentru a face țara mai atractivă pentru cetățenii săi.

Două inițiative recente ale Uniunii Europene și Ucrainei au generat speranțe că echilibrul puterilor în conflictul separatist se va schimba semnificativ. Misiunea Uniunii Europene de Asistență la Frontieră (EUBAM) lansată la sfârșitul anului 2005 a contribuit la scăderea contrabandei pe segmentul transnistrean al frontierei moldo-ucrainene, o sursă cheie de venituri pentru autoritățile de la Tiraspol, capitala

Transnistriei. În același timp, implementarea de către Kiev a unui nou regim vamal pentru a ajuta Moldova să controleze exporturile transnistrene a redus capacitatea întreprinderilor din regiunea separatistă de a opera fără supravegherea Moldovei, constituind o lovitură psihologică serioasă.

Cu toate acestea, optimismul că aceste măsuri vor forța în cele din urmă Transnistria să facă concesii diplomatice, pare să fi fost fals. Chiar dacă EUBAM s-a bucurat de unele succese semnificative, contrabanda la scara largă continuă în mod special din cauza bugetului său insuficient și al numărului mic al participanților la misiune. Nici regimul vamal ucrainean nu a avut un efect decisiv asupra întreprinderilor transnistrene, care au posibilitatea de a comercializa liber și cu profit produsele lor în continuare așa cum o făceau și în trecut. Mai mult, incertitudinea politică internă a ridicat înrebări dacă Kiev-ul va continua să aplice noile reglementări.

Rusia a intensificat ajutorul pentru Transnistria, trimițând ajutoare economice și aplicând sancțiuni Moldovei, printre care și interdicția exporturilor vinurilor pe piața rusă, una din sursele principale de venit a Moldovei. Moscova refuză să-și retragă trupele, dislocate în Transnistria încă de pe timpul Uniunii Sovietice, a căror prezență contribuie la păstrarea status quo-ului în regiune. Beneficiind de susținerea Rusiei, liderul transnistrean, Igor Smirnov, nu are motive să accepte un compromis pe calea către independență. Negocierile mediate la nivel internațional între cele două părți nu duc la nimic, în pofida prezenței UE și SUA în calitate de observatori, din 2005. Chiar dacă se ajunsese la o înțelegere comună referitor la nivelul de autonomie, Moldova și-a consolidat poziția pentru a corespunde intransigenței Transnistriei.”

72. În raportul său intitulat „Libertatea în lume 2009”, organizația americană Freedom House a comentat, *inter alia*:

„Moldova a respins planul de federalizare susținut de Rusia în noiembrie 2003 după ce acest plan a provocat proteste publice. Ultima rundă de negocieri oficiale multilaterale a avut loc la începutul anului 2006, și la referendumul transnistrean din septembrie 2006 alegătorii au susținut în mare parte cursul spre independență cu scopul de a adera eventual la Rusia, deși legitimitatea alegerilor nu a fost recunoscută de Republica Moldova sau de comunitatea internațională.

În lipsa unor negocieri active în formatul 5+2, Voronin a purtat discuții bilaterale cu Rusia și a întreprins mai multe măsuri pentru a aduce politica externă a Moldovei în conformitate cu cea a Kremlinului. În cea mai mare parte a anului 2008, el a insistat ca Rusia să accepte o propunere în baza căreia Transnistria va primi o autonomie semnificativă în cadrul Republicii Moldova, o prezență puternică și unitară în Parlamentul Republicii Moldova, și dreptul de a secesiona de Republica Moldova dacă aceasta se va uni în viitor cu România. Drepturile de proprietate ale Rusiei vor fi respectate, și trupele ruse vor fi înlocuite cu observatori civili. Voronin a justificat „consultările” sale separate cu Rusia, spunând că orice reglementare se va finaliza în formatul 5+2.

Problema transnistreană a persistat și a avut un grad sporit de urgență în august 2008, după ce Rusia a avut un conflict armat de scurtă durată cu Georgia și a recunoscut independența celor două regiuni separatiste aflate acolo. Oficialii ruși au declarat că ei nu planificau recunoașterea „RMN”, însă au avertizat Moldova să nu adopte o atitudine conflictuală după exemplul Georgiei. Guvernul Republicii Moldova, la rîndul său, a respins orice comparație și și-a reiterat angajamentul de a avea negocieri pașnice. Unii experți și-au exprimat îngrijorarea că în cadrul discuțiilor

bilaterale Rusia ar putea impune Moldovei o reglementare rigidă a conflictului și apoi ar putea recunoaște „RMN” în cazul în care planul ar fi fost respins.

Relațiile președintelui Transnistriei, Igor Smirnov, cu Voronin au rămas tensionate în decursul anului, deoarece liderul moldovean a negociat pe la spatele lui Smirnov și și-a exprimat frustrarea sa vizibilă în privința conducerii „RMN”. Cei doi s-au întâlnit în aprilie pentru prima dată din anul 2001, apoi din nou în decembrie. Cîteva zile după întâlnirea din aprilie, președintele României Traian Băsescu s-a referit în mod indirect asupra perspectivei unei divizări în care Ucraina va absorbi Transnistria și România va anexa însăși Moldova, determinîndu-l pe Voronin să-l acuze de sabotarea negocierilor. Între timp, președintele rus Dmitri Medvedev s-a întâlnit separat cu Voronin și Smirnov pe parcursul anului...

Drepturile politice și libertățile civile

Locuitorii Transnistriei nu își pot alege liderii în mod democratic, și nu pot participa în mod liber la alegerile din Republica Moldova ...

Corupția și crima organizată sunt probleme serioase în Transnistria ...

Libertatea presei este restricționată ...

Libertatea religioasă este limitată ...

Cu toate că cîteva mii de elevi studiază limba moldovenească în grafia latină, această practică este restricționată. Limba moldovenească și alfabetul latin sunt asociate cu sprijinirea unirii cu Republica Moldova, în timp ce limba rusă și grafia chirilică sunt asociate obiectivelor separatiste. Părinții care își trimit copii la școlile ce folosesc grafia latină, și școlile însăși, sunt victime ale unei hărțuiri regulate din partea serviciilor de securitate.

Autoritățile limitează grav libertatea de întrunire și rareori eliberează autorizațiile necesare pentru a desfășura proteste publice ...

Sistemul judecătoresc servește intereselor puterii executive și, în general, realizează voința autorităților ...

Autoritățile discriminează etnicii moldoveni, care constituie aproximativ 40 procente din populație. Se consideră că etnicii ruși și ucrainenii formează împreună marea majoritate a populației, și se pare că o treime din locuitorii regiunii dețin pașapoarte rusești.”

DREPT INTERNAȚIONAL RELEVANT

A. Proiectul de articole elaborat de Comisia de Drept Internațional cu privire la răspunderea statelor pentru actele internaționale ilicite

73. Comisia de Drept Internațional (CDI) a adoptat în august 2001 Proiectul de articole cu privire la răspunderea statelor pentru actele internaționale ilicite („Proiect de Articole”). Capitolul II al Proiectului de Articole reglementează „Atribuirea conduitei unui stat” și prevede:

„Articolul 4: Conduita organelor unui stat

1. Conduita unui organ al statului trebuie considerată drept un act al statului în temeiul dreptului internațional, fie că organul exercită funcții legislative, executive, judiciare sau orice alte funcții, indiferent de poziția pe care o are în organizarea statului, și indiferent de locul organului în sistemul central de guvernământ sau în unitatea teritorială a statului.

2. Un organ include orice persoană sau entitate care are acest statut în conformitate cu legislația internă a statului.

Articolul 5: Conduita persoanelor sau entităților investite cu autoritatea guvernamentală

Conduita persoanei sau entității care nu este un organ al statului în sensul articolului 4, dar care este împuternicită prin legea acestui stat să exercite elementele autorității guvernamentale trebuie considerată drept un act al statului în temeiul dreptului internațional, cu condiția că persoana sau entitatea acționează în cazul dat în această capacitate.

Articolul 6: Conduita organelor puse la dispoziția statului de către un alt stat

Conduita unui organ pus la dispoziția statului de către un alt stat trebuie considerată drept un act al primului stat în temeiul dreptului internațional, dacă organul acționează în exercitarea elementelor autorității guvernamentale ale statului la dispoziția căruia este pus.

Articolul 7: Exces de autoritate sau încălcarea instrucțiunilor

Conduita unui organ al statului sau al unei persoane sau entități împuternicite să exercite elementele autorității guvernamentale trebuie considerată drept un act al statului în temeiul dreptului internațional, dacă organul, persoana sau entitatea acționează în această capacitate, chiar dacă acesta face exces de autoritate sau încălcă instrucțiunile.

Articolul 8: Conduita direcționată sau controlată de stat

Conduita unei persoane sau a unui grup de persoane trebuie considerată drept un act al statului în temeiul dreptului internațional, dacă persoana sau grupul de persoane acționează de fapt în comportamentul său în baza instrucțiunilor, sau în baza direcțiilor sau sub controlul aceluiași stat.

Articolul 9: Conduita desfășurată în absența sau nereprezentarea autorităților oficiale

Conduita persoanei sau grupului de persoane trebuie considerată drept un act al statului în temeiul dreptului internațional, dacă persoana sau grupul de persoane exercită de fapt elementele autorității guvernamentale în absența sau nereprezentarea autorităților oficiale și în circumstanțele care cer exercitarea acestor elemente ale autorității.

Articolul 10: Conduita unei mișcări rebele sau de alt gen

1. Conduita unei mișcări rebele care devine noul guvern al statului trebuie considerată drept un act al acestui stat în temeiul dreptului internațional.

2. Conduita unei mișcări rebele sau de alt gen, care reușește să stabilească un nou stat în partea din teritoriul statului pre-existent sau pe teritoriul aflat în administrația sa trebuie considerată drept un act al noului stat în temeiul dreptului internațional.

3. Acest articol nu va prejudicia atribuirea statului a oricărei conduite, care deși este asociată mișcării în cauză, totuși trebuie considerată drept un act al acestui stat în temeiul articolelor 4 la 9.

Articolul 11: Conduita recunoscută și adoptată de către stat ca fiind a lui proprie

Conduita care nu poate fi atribuită statului în baza articolelor de mai sus trebuie totuși considerată drept un act al acestui stat în temeiul dreptului internațional dacă și în măsura în care statul recunoaște și adoptă conduita în cauză ca fiind a lui.”

B. Jurisprudența Curții Internaționale de Justiție (CIJ)

74. În *Cauza privind aplicarea Convenției pentru prevenirea și reprimarea crimei de genocid (Bosnia și Herzegovina c. Serbiei și Muntenegrului)*, hotărârea din 26 februarie 2007, CIJ a statuat, cu privire la problema răspunderii statului:

„391. Prima chestiune ridicată de această dispută este dacă în principiu există posibilitatea de a atribui statului conduita unor persoane – sau unor grupuri de persoane - care, deși nu au statutul juridic de organe ale statului, de fapt acționează sub un control atât de strict din partea statului, încât trebuie să fie tratate ca și organele de acestuia în scopurile atribuirii necesare care conduce la răspunderea statului pentru comiterea unui act internațional ilicit. Curtea, de fapt, a examinat deja această chestiune, și a oferit în principiu un răspuns la aceasta, în Hotărârea sa din 27 iunie 1986 în cauza privind *Activitățile militare și paramilitare în/și împotriva Nicaragua (Nicaragua c. Statelor Unite ale Americii)* (Cu privire la Fond, Hotărâre, Rapoartele

C.I.J. 1986, p. 62-64). În paragraful 109 al acestei Hotărâri, Curtea a precizat că Instanța trebuia să

„determine . . . dacă relația „contras” cu Guvernul Statelor Unite era atât de similară unei relații de dependență pe de o parte și control pe de altă parte, încât ar fi corect de a egala „contras”, în scopuri legale, cu un organ al Guvernului Statelor Unite, sau ca acționând în numele acestui Guvern” (p. 62).

Ulterior, examinând faptele în lumina informației pe care o posedă, Curtea a menționat că „nu există o dovadă clară a faptului dacă Statele Unite au exercitat de fapt un asemenea grad de control în toate domeniile, încât ar putea să justifice tratarea „contras” ca acționând din numele său” (para. 109), și a ajuns la concluzia că „dovezile de care dispune Curtea . . . sunt insuficiente pentru a demonstra dependența completă a [„contras”] de ajutorul Statelor Unite”, astfel Curtea „nu a avut posibilitatea să determine dacă forța „contras” poate fi egalată, în scopuri legale, cu forțele Statelor Unite” (p. 62-63, para. 110).

392. Pasajele citate arată că, potrivit jurisprudenței Curții, persoanele, grupurile de persoane sau entitățile pot fi asimilate, în scopul răspunderii internaționale, cu organele de stat chiar dacă acest statut nu rezultă din dreptul intern, cu condiția ca, de fapt, persoanele, grupurile de persoane sau entitățile să acționeze în 'dependență totală' de stat, fiind, într-un final, doar instrumentele acestuia. În acest caz, este potrivit de a privi dincolo de simplu statut legal, pentru a înțelege realitatea relației dintre persoana care acționează, și statul de care ea este atât de strâns legată încât nu pare a fi nimic mai mult decât agentul său: orice altă soluție ar permite statelor să se eschiveze de răspunderea lor internațională alegând să acționeze prin intermediul persoanelor sau entităților a căror independență presupusă ar fi o simplă ficțiune.

393. Totuși, asimilarea persoanelor sau entităților cu organele de stat atunci când ele nu au acest statut în temeiul dreptului intern trebuie să fie efectuată doar în mod excepțional, deoarece aceasta necesită demonstrarea unui grad deosebit de înalt de control al statului asupra acestora, o relație care a fost citată în Hotărârea Curții în mod expres mai sus ca „dependență completă”. . . .”

CIJ a mai constatat că Serbia nu era direct responsabilă de genocidul din perioada războiului din Bosnia din anii 1992-1995. Instanța a hotărât totuși că Serbia a încălcat obligația sa pozitivă de a preveni genocidul, în temeiul Convenției pentru prevenirea și reprimarea crimei de genocid, prin faptul că nu întreprins toate măsurile posibile pentru a opri genocidul care a avut loc în Srebrenița în iulie 1995 și nu l-a transferat pe Ratko Mladić, învinuit de comiterea genocidului și complicitate la genocid, pentru procesul inițiat de Tribunalul Penal Internațional pentru fosta Iugoslavia.

PLÎNGERI

75. Reclamanții s-au plîns despre închiderea școlilor și hărțuirea lor de către autoritățile “RMN”, în conformitate cu Articolul 2 al Protocolului Nr. 1 la Convenție și Articolele 3 și 8 din Convenție, separat și în conexiune cu Articolul 14.

ÎN DREPT

I. DACĂ RECLAMANȚII INTRĂ SUB JURISDICȚIA UNUIA SAU A AMBELOR STATE RESPONDENTE

A. Susținerile părților

1. Reclamanții

76. Reclamanții au pretins că Republica Moldova a ratificat Convenția ca un instrument producând efecte pe întreg teritoriul său. Curtea a constatat că rezerva Guvernului formulată la momentul ratificării, precum că s-ar afla în imposibilitate să garanteze asigurarea respectării dispozițiilor Convenției în ceea ce privește acțiunile sau inacțiunile autorităților „RMN”, nu este valabilă, deoarece efectul acesteia ar fi condus la lipsa unei protecții oferite de Convenție populației din regiunea controlată de autoritățile „RMN” pentru o perioadă nedeterminată de timp (*Ilașcu și Alții c. Moldovei și Rusiei* (dec), nr. 48787/99, CEDO 2004-VII). În hotărîrea *Ilașcu*, pre-citată, Curtea a constatat că deși Guvernul Republicii Moldova nu își exercită autoritatea asupra „RMN”, el are obligația pozitivă de a întreprinde măsuri pentru a asigura reclamanților drepturile garantate de Convenție. Obligațiile pozitive ale Republicii Moldova cu privire la Transnistria presupun, pe de o parte, că Republica Moldova să se abțină de la susținerea regimului separatist și, pe de altă parte, să întreprindă toate măsurile la dispoziția sa, de ordin politic, economic, juridic, pentru a recăpăta controlul său pe acest teritoriu. Reclamanții au acuzat Guvernul Republicii Moldova de lipsa unei strategii efective în ce privește negocierea pentru a soluționa conflictul sau pentru a destabiliza regimul „RMN”. În special, problema privind retragerea armamentului și a forțelor rusești din regiune nu a mai fost ridicată de Republica Moldova la nivel internațional din 2007. Mai mult ca atât, se pare că politica moldovenească a sporit gradul de dependență economică a țării față de Federația Rusă. În 2009 sursa cea mai importantă de energie electrică din întreaga țară a devenit Centrala Electrică Moldovenească, deținută de o companie rusă și situată în Transnistria. Republica Moldova era, de asemenea, dependentă de Rusia din cauza gazului și nu a încercat să găsească o sursă alternativă de aprovizionare. Astfel, erau slabe pîrghiile de influență politică a Republicii Moldova întru asigurarea retragerii trupelor militare rusești din regiune. Reclamanții au criticat, de asemenea, Guvernul Republicii Moldova pentru că nu a reușit să furnizeze un număr suficient de polițiști și judecători pentru a aplica legislația penală a Republicii Moldova în regiunea controlată de „RMN” și pentru omisiunea de a asigura accesul populației care locuiește în regiune la ziarele și la audiovizualul din

Republica Moldova. Ajutorul financiar acordat școlilor reclamanților nu era suficient pentru a satisface obligația pozitivă a Republicii Moldova. Acesta era nivelul minim de asistență acordat tuturor școlilor de stat din Republica Moldova.

77. Reclamanții au subliniat că închiderea școlilor a avut loc în iulie 2004, la un timp foarte scurt după ce Curtea, în hotărîrea sa *Ilașcu și Alții* (pre-citată) din 8 iulie 2004, a constatat că evenimentele ce au avut loc în Transnistria cad sub jurisdicția Federației Ruse. Conform afirmațiilor reclamanților, regimul separatist din „RMN” a fost creat în 1991-1992 cu susținerea Rusiei. Deși are propriile autorități și administrație, acesta a rămas sub controlul efectiv, sau cel puțin sub influența a factorilor de decizie a Rusiei și a supraviețuit doar datorită ajutorului militar, economic, financiar și politic al Rusiei.

78. În plus, începînd cu iulie 2004, în perioada cînd reclamanții doreau să obțină despăgubiri pentru situația lor, Rusia continua să sprijine „RMN”. Un exemplu a fost reacția Rusiei la declarația semnată la 30 decembrie 2005 de Republica Moldova și Ucraina în vederea reglementării exportului de mărfuri efectuat de companiile transnistrene. Acordul a intrat în vigoare la 1 martie 2006. La 4 martie 2006 Ministerul Afacerilor Externe al Federației Ruse a reacționat prin publicarea unui comunicat de presă acuzînd Guvernul Ucrainei de omisiunea de a „lua în calcul realitatea” situației din Transnistria și de încercarea de a plasa „RMN” sub o presiune economică și să o forțeze, prin urmare, să capituleze. La 7 martie 2006 o delegație formată din membri ai Serviciului de Securitate al Federației Ruse și ai Ministerului Afacerilor Externe au efectuat o vizită în Transnistria. La 25 martie 2006, printr-o acțiune care a fost condamnată de autoritățile moldovenești ca fiind ilegală, Rusia a livrat peste 230 tone de medicamente și alimente Transnistriei. Pe parcursul aceleiași perioade, Rusia a impus o interdicție asupra importului de vinuri moldovenești pe motiv că acestea nu îndeplineau standardele de calitate necesare.

79. Reclamanții au pretins că economia „RMN” era dependentă și orientată spre Rusia. Majoritatea companiilor din regiune erau deținute de Rusia. În timpul recentei „crize a gazului”, cînd Rusia a încetat livrarea gazului către Ucraina și către un număr de alte țări pe motiv neachitărilor de facturi, Rusia a continuat să aprovizioneze „RMN”, care avea o datorie similară și, în plus, i-a oferit credite și alte tipuri de ajutor.

80. Federația Rusă a furnizat „RMN” materiale didactice în limba rusă fără a informa sau consulta Guvernul Republicii Moldova. Numeroase instituții de învățămînt superior din Rusia au deschis filiale în „RMN” și au recunoscut diplomele eliberate de „Ministerul Educației al RMN”. Rusia a caracterizat acest ajutor și cooperare ca fiind componenta programului său general de asistență a cetățenilor ruși care locuiesc peste hotare. Cu toate acestea, nivelul asistenței acordate și omisiunea de a o expedia prin intermediul autorităților moldovenești au condus la o negare a suveranității Republicii Moldova asupra regiunii.

81. În plus, Rusia încă nu și-a retras forțele militare din regiune, încălcând astfel toate angajamentele internaționale. Deși numărul efectivului s-a redus din 1992, prezența militară existentă era totuși semnificativă, precum și existența depozitelor de muniții. La momentul producerii evenimentelor de care s-au plîns reclamantii în iulie/august 2004, în Transnistria mai erau dislocate aproximativ 20 887 tone de muniții rusești și 10 eșantioane pline cu echipament militar. În conformitate cu informația publicată de Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE), autoritățile din "RMN" au blocat retragerea trupelor rusești în semn de protest, atît împotriva refuzului Republicii Moldova de a semna Memorandumul Kozak și a refuzului acesteia de a anula datoriile "RMN" către compania rusă de gaz, Gasprom, precum și în cadrul unei "blocade economice" împotriva Republicii Moldova drept represalii pentru acordul de frontieră moldo-ucraianean (a se vedea mai sus paragraful 41). În rezultatul acestei acțiuni a "RMN", retragerea echipamentului și personalului rus a rămas înghețată. La 14 martie 2006 Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei a adoptat o rezoluție solicitînd Rusiei să înceteze cooperarea cu "RMN" și să-și retragă munițiile și trupele, însă Rusia nu s-a conformat. La 26 august 2008, ziua în care Rusia a recunoscut independența Abhaziei și a Osetiei de Sud, Ministrul Afacerilor Externe al Federației Ruse a declarat că "părțile implicate în conflictul transnistrean sunt gata să revină asupra "Planului Kozak". Reclamantii au interpretat acest comentariu și, în special momentul în care a fost făcut, drept fiind un șantaj politic asupra Republicii Moldova din partea Rusiei.

82. Curtea a examinat corelația dintre separatiștii transnistreni și Federația Rusă în hotărîrea *Ilașcu*, pre-citată, în paragrafele 137-161. Au existat dovezi indirecte care au indicat că Guvernul Rusiei se bucura de o relație apropiată cu liderii "RMN". "Ministrul Justiției" al "RMN" între anii 2000 și 2005, Victor Balala, a fost membru al Dumei de Stat a Federației Ruse pînă în 1996/1997. "Ministrul securității statului al RMN" era Vladimir Antiufeev, fost general rus. Majoritatea liderilor "RMN" dețineau cetățenia Federației Ruse și mulți dintre ei au obținut-o relativ recent. Rusia a protestat împotriva politicii Uniunii Europene de a refuza în acordarea de vize de călătorie pentru liderii "RMN". Reprezentanți ai Rusiei și arsenalul militar rus erau implicați în paradele anuale de celebrare a "creării RMN".

83. În concluzie, reclamantii au subliniat că, după cum a fost arătat și în rapoartele unor organizații non-guvernamentale foarte respectate, cum ar fi International Crisis Group (a se vedea mai sus paragrafele 70-71), acțiunile Federației Ruse în calitate de stat-garant în conflictul transnistrean, au subminat eforturile de a instaura supremația dreptului și respectul pentru drepturile omului în regiune. Rusia și-a folosit influența și controlul asupra "RMN" pentru a-și realiza propriile sale interese politice și geopolitice în regiune. Rusia a purtat responsabilitatea pentru supraviețuirea în continuare a regimului separatist și, prin urmare, pentru încălcările drepturilor omului suferite de reclamantii.

2. *Guvernul Republicii Moldova*

84. Guvernul Republicii Moldova a acceptat că Transnistria cade sub jurisdicția sa teritorială. Cu toate acestea Guvernul a subliniat că jurisdicția sa nu era efectivă; legile Republicii Moldova nu puteau fi aplicate pe teritoriul secesionist. Guvernul s-a referit la această situație atunci când Republica Moldova a făcut o rezervă în momentul semnării Convenției.

85. Regimul "RMN" nu a fost recunoscut la nivel internațional. Cu toate acestea, deși Guvernul Republicii Moldova încă nu a depus nici o plîngere la Curtea Internațională de Justiție, acesta considera că "RMN" era susținută politic, militar și economic de Federația Rusă, cu încălcarea principiului suveranității statului. Drept rezultat, Curtea a constatat în paragraful 341 al hotărîrii *Ilașcu și alții* că: "... în confruntarea cu un regim susținut militar, politic și economic de o putere așa precum este Federația Rusă, Moldova ar putea face puține întru a-și restabili autoritatea asupra teritoriului transnistrean." Prin urmare, în materie de responsabilitate internațională, Republica Moldova nu putea fi ținută responsabilă pentru acțiunile întreprinse de separatiștii transnistreni în legătură cu persecutarea etnică și lingvistică de care s-au plîns reclamantii. Mai mult decît atît, Republica Moldova a întreprins toate măsurile care i-au stat în puteri pentru garantarea drepturilor reclamantilor.

86. Curtea a constatat de asemenea în *Ilașcu* că responsabilitatea Federației Ruse era angajată în ceea ce privește faptele ilegale comise de separatiștii transnistreni, luînd în considerație susținerea politică și militară oferită de aceasta pentru instaurarea unui regim separatist și participarea militarilor săi la luptele care au avut loc (paragrafele 382 și 394). Guvernul Republicii Moldova a fost prin urmare surprins de afirmația făcută de Guvernul rus în scrisoarea sa adresată Curții la 7 septembrie 2007, că situația s-a schimbat de la începutul anului 1990 și că "Transnistria nu este o *terra nullius* în termenii dreptului internațional, aceasta se autodetermină ca un stat suveran". În susținerea acestei poziții Guvernul Rusiei a citat un raport intitulat "Suveranitatea Statului Prednestrovskaia Moldavskaya Republica (Prednestrovia) în conformitate cu dreptul internațional" elaborate de Consiliul Internațional pentru Instituții Democratice și Suveranitatea Statului (CIIDSS). CIIDSS era unica organizație din lume care îndrăznise să publice un raport luînd o poziție în opoziție direct cu cea luată de comunitatea internațională. Mai mult, identitatea membrilor CIIDSS și credibilitatea acestora au fost puse sub dubiu serios: unii comentatori au pretins că organizația a fost creată doar pentru a reprezenta interesele Rusiei cu privire la conflictul transnistrean; alții - că rapoartele acesteia erau plasate pe internet de către falsificatori transnistreni.

3. *Guvernul Federației Ruse*

87. Guvernul Rusiei a subliniat că una dintre condițiile necesare, în conformitate cu dreptul internațional, pentru a surveni o responsabilitate a

statului este posibilitatea că comportamentul în speță să-i fie atribuit în sarcina statului. Guvernul a făcut referire la capitolul II din Proiectul articolelor ale CID și jurisprudența CIJ în sensul că comportamentul altor persoane decît propriile autorități ale statului ar putea fi considerate ca acțiuni ale statului respectiv numai în cazul în care acestea au acționat în conformitate cu instrucțiunile statului sau sub conducerea și controlul acestuia, în măsura în care a existat o relație de ”dependență totală” între autoritățile de stat și persoanele în cauză, controlul în ceea ce privește fiecare operațiune în care au avut loc pretensele violări (a se vedea mai sus paragrafele 73-74). Convenția face parte din dreptul internațional și Curtea ar trebui să ia în considerație hotărârile CIJ atunci cînd o interpretează (Convenția).

88. În plus, potrivit jurisprudenței potrivit Curții, în special, decizia în cauza *Banković și Alții c. Belgiei și 16 Altor State Contractante* (dec.) [MC], nr. 52207/99, CEDO 2001-XII, jurisdicția, în temeiul Articolului 1 din Convenție, este în primul rînd una teritorială și doar în circumstanțe excepționale o acțiune săvîrșită în afara teritoriului ar putea duce la exercitarea jurisdicției în sensul Articolului 1. Un astfel de exemplu, la care s-a făcut referire în *Banković* (paragraful 70), este ”atunci cînd, în rezultatul unei acțiuni militare (legale sau ilegale), [un stat] a exercitat un control efectiv al unei zone situate în afara teritoriului său național” (a se vedea, de asemenea, și *Loizidou v. Turciei* (obiecții preliminare), 23 martie 1995, seria A, nr. 310 și *Cipru c. Turciei* [MC], nr. 25781/94, CEDO 2001-IV). Guvernul Rusiei a susținut că concluzia Curții în hotărîrea *Ilașcu*, citată mai sus, a fost una eronată în ceea ce privește jurisdicția Federației Ruse. În *Ilașcu*, Curtea nu a aplicat testul unui ”control efectiv” care fusese aplicat în cazurile anterioare. În schimb, Curtea a constatat în *Ilașcu*, la paragraful 392, că:

“... „RMN”, formată în anii 1991-1992 cu sprijinul Federației Ruse, dotată cu organe ale puterii și cu o administrație proprie, continuă să rămână sub controlul efectiv sau cel puțin sub influența decisivă a Federației Ruse, și care, în orice caz, supraviețuiește datorită suportului militar, economic, financiar și politic oferit de către Federația Rusă”.

Încrederea Curții în ”influența decisivă” a Rusiei a dus la o aplicare a principiilor care au fost în contradicție cu decizia *Banković*, dar care nu ar trebui să fi urmată și în prezentă speță. Raționamentul Curții în *Ilașcu* a fost eronat în măsura în care Instanța a inversat conceptele de ”jurisdicție” și ”responsabilitate”. În dreptul internațional, după cum a fost confirmat în *Banković*, ”jurisdicția” este o noțiune primară, iar ”responsabilitatea” una derivată. Cu toate acestea, în *Ilașcu* Curtea de fapt a considerat că, deoarece Rusia avea ”responsabilitatea” pentru evenimentele din Transnistria, Aceasta avea, de asemenea, și ”jurisdicția”.

89. În orice caz, Guvernul Rusiei a susținut că prezenta cauză este diferită de *Ilașcu*. Curtea a constatat în *Ilașcu* că reclamanții au fost arestați în iunie 1992, cu participarea soldaților Armatei a Paisprezecea și această

circumstanță a servit drept factorul decisiv pentru Curte în atribuirea responsabilității Federației Ruse, deși arestarea a avut loc cu aproximativ șase ani înainte ca Federația Rusă să ratifice Convenția. În speță nu a existat o implicare a trupelor ruse sau a altor agenți de stat ai Rusiei la închiderea școlilor cu predare în grafie latină. Implicarea Rusiei a fost doar în calitate de mediator.

90. În opinia Guvernului Rusiei, autoritățile *de facto* din Transnistria nu au fost niciodată și nu sunt nici în prezent autorități ale Federației Ruse, și nu au acționat în conformitate cu instrucțiunile sale sau sub controlul acesteia. Rusia nu a fost o putere de ocupație în Transnistria și nu și-a asumat niciodată rolul autorităților transnistrene existente. Există o mare diferență între situația din Transnistria și cea din Ciprul de Nord. Nu în ultimul rând, Curtea a constatat în *Loizidou* și în *Cipru c. Turciei* că au existat peste 30 000 de soldați turci staționați în Ciprul de Nord, dislocați pe întreg teritoriul și deținând controlul comunicațiilor. Dimpotrivă, în Transnistria nu a existat vreo intervenție militară a Rusiei în scopul de a exercita controlul. Pe parcursul perioadei conflictului militar trupele ruse, care abia încetaseră să mai fie trupe sovietice și două treimi din care erau originari din regiune, au fost prinși de evenimente într-un loc în care erau staționați timp de mulți ani. Restul trupelor GOR din Transnistria nu au fost implicate în vreo activitate, cu excepția pazei depozitelor de arme, care urmau să fie retrase. În plus, erau 400 de soldați ruși care făceau parte din forțele de menținere a păcii staționate în Transnistria în conformitate cu acordurile internaționale. Orice subordonare a autorităților transnistrene față de autoritățile din Federația Rusă nu se pune în discuție; aceasta a fost, de asemenea, demonstrat și de faptul că administrația locală a împiedicat în mod repetat eforturile de a retrage arsenalul militar rus care mai rămaseră. Autoritățile locale și-au păstrat întotdeauna independența și făceau acest lucru și în continuare. Nu a existat vreo dovadă a oricărei relații de control, sau coordonare între Federația Rusă și autoritățile transnistrene în ceea ce privește școlile reclamanților. Transnistria este o regiune autonomă din cadrul Republicii Moldova și Federația Rusă nu i-a recunoscut niciodată independența.

91. Guvernul Rusiei nu a căzut de acord cu pretențiile reclamanților că Federația Rusă acorda în continuare sprijin economic “RMN”. Guvernul a negat faptul că compania publică Gazprom furniza gaz pentru Transnistria la tarife mai avantajoase. De fapt, nu exista nici un contract separat cu “RMN”: gazul natural, pentru întreg teritoriul Republicii Moldova, era livrat la Moldovagaz, care a gestionat vânzarea de mai departe și distribuția acestuia pe întreg teritoriul țării. Moldovagaz a fost creat în acest scop în anul 1999 și era deținută în comun de către Gazprom (50%), Republica Moldova (35,33%) și “RMN” (13,44%). Guvernul Rusiei a negat, de asemenea, că a oferit sprijin “RMN”, reducându-i datoria cu 1 milion USD. În realitate situația era mai complexă. Moldovagaz avea o datorie de 1,8 miliarde USD față de Gazprom pentru gazul consumat, dar care nu a fost

achitat, din care 1,5 miliarde USD referitoare la gazul consumat de Transnistria. În conformitate cu legislația națională a Federației Ruse, Gazprom a fost supusă unor sancțiuni financiare serioase, ca urmare a datoriei neachitate. Cu toate acestea, compania (Gazprom) nu ar putea limita sau înceta aprovizionarea cu gaze naturale a Republicii Moldova, deoarece însăși compania avea nevoie de utilizare a conductei aflate pe teritoriul Republicii Moldova pentru aprovizionarea țărilor baltice. Prin urmare, aceasta a procedat la negocieri, care mai continuă încă, pentru a adopta o soluție acceptabilă. Un obiectiv al acordului din 2003-2004 dintre Federația Rusă și Republica Moldova a fost de a rezolva problema datoriei, reducând-o, și, de asemenea, de a motiva "RMT" să-și dea consimțământul la retragerea unei valori echivalente de echipament militar. Cu toate acestea, negocierile au eșuat și schema nu a fost pusă în aplicare. Guvernul rus a acceptat ca a acordat ajutor umanitar Transnistriei, dar a subliniat că acest lucru era în conformitate cu practica internațională a statelor și că Rusia a furnizat, de asemenea, un astfel de ajutor și altor regiuni din Republicii Moldova și Ucraina. De exemplu, în 2003-2004, când Moldova a fost afectată de secetă, Federația Rusă a aprovizionat-o cu cereale. În 2006 și 2007, în urma unei alte secete, Federația Rusă a furnizat Transnistriei alimente și ajutor medical, precum și a oferit credite pe termen scurt pentru a susține sectorul agricol; în anul 2008 a fost acordat ajutor umanitar Ucrainei, Moldovei și Transnistriei, în urma unei inundații.

92. Guvernul Rusiei a negat acuzația reclamanților că Dînșii au încercat să facă presiuni asupra Moldovei în urma respingerii Memorandumului Kozak, prin adoptarea sancțiunilor economice. Vinul moldovenesc a fost interzis de a fi importat în Rusia pentru a proteja piața rusă de circulația unor produse cu o calitate inferioară. Măsurile întreprinse erau în conformitate cu legile comerțului internațional și au fost aplicate în egală măsură față de mărfurile din regiunea transnistreană. Interdicția a fost ridicată în noiembrie 2007, în rezultatul inspecției asupra vinificatorilor moldoveni, întreprinsă de specialiștii Rusiei. Măsuri similare de protecție au fost luate în legătură cu carnea din Republica Moldova, fructele și alte culturi, dar, după un control, importurile au fost reluate în 2007.

93. În concluzie, Guvernul Federației Ruse nu a acceptat că faptele în cauză cad sub jurisdicția Federației Ruse. Guvernul a considerat, dimpotrivă, că evenimentele date cad sub jurisdicția Republicii Moldova, precum a constatat Curtea hotărîrea *Ilașcu*, pre-citată.

B. Aprecierea Curții

94. Curtea consideră că întrebarea dacă reclamanții cad sub jurisdicția unuia sau a ambelor State Respondente este strîns conexată cu fondul pretențiilor reclamanților. Prin urmare, Curtea va conexe aceste aspecte prealabile cu fondul cauzei.

II. DACĂ RECLAMANȚII AU EPUIZAT REMEDIILE INTERNE

A. Observațiile părților

1. Reclamanții

95. Reclamanții au susținut că dînșii nu erau obligați să epuizeze nici o cale de atac internă, deoarece nici una dintre ele nu le putea remedia situația. Hotărârile judecătorești ale instanțelor din Moldova nu puteau fi executate pe teritoriul controlat de “RMN” și, prin urmare, reclamanții nu au depus nici o cerere de chemare în judecată în fața instanțelor din Republica Moldova, dar, în schimb, au sesizat direct Guvernul.

2. Guvernul Republicii Moldova

96. Guvernul Republicii Moldova a susținut că, întrucât Republica Moldova este statul suveran recunoscut pe plan internațional, în ceea ce privește Transnistria reclamanții ar putea să se plîngă de pretinsele încălcări ale Convenției în fața instanțelor judecătorești din Republica Moldova. Ar fi fost, totuși, imposibilă asigurarea executării efective a oricărei hotărâri pe teritoriul controlat de RMN.

3. Guvernul Federației Ruse

97. Poziția Guvernului Rusiei a fost una potrivit căreia, întrucât Rusia nu are jurisdicția, atunci nu există căi de atac în conformitate cu legislația rusă puse la dispoziția reclamanților. Cu toate acestea, reclamanții ar fi trebuit să utilizeze căile de atac prevăzute de legislația Republicii Moldova, deoarece Transnistria constituie parte integrantă a Republicii Moldova.

B. Aprecierea Curții

98. Este esențial ca mecanismul de protecție stabilit de Convenție să fie subsidiar sistemelor naționale de apărare a drepturilor omului. Curte de față are afacere doar cu supravegherea punerii în aplicare de către statele contractante a obligațiilor lor în temeiul Convenției. Curtea nu poate, și nu trebuie să uzurpeze rolul statelor contractante ale căror responsabilitate este să asigure că drepturile și libertățile fundamentale consacrate de Convenție să fie respectate și protejate la nivel național. Regula epuizării căilor de atac interne este, prin urmare, o parte indispensabilă a modului de funcționare a acestui sistem de protecție. Statele sunt scutiți de responsabilitate în fața unui organism internațional pentru acțiunile lor, pînă a avea posibilitatea a soluționării problemei prin intermediul sistemului de drept propriu, iar cei care doresc să apeleze la competența de supraveghere a Curții, în ceea ce

privește plîngerile împotriva unui stat, sunt, prin urmare, obligați să utilizeze în primul rînd căile de atac prevăzute de sistemul juridic național (a se vedea *Demopoulos și Alții c. Turciei* [MC] (dec.), nr. 46113/99, § 69, CEDO 2010-...).

99. În conformitate cu articolul 35 § 1 din Convenție, un recurs normal necesită epuizarea de către reclamant a căilor de atac interne disponibile și suficiente ca să ofere o redresare a pretensei încălcări a dreptului. Existența recursurilor urmează să fie suficient certă nu numai teoretic dar și practic, cu condiția existenței unui caracter accesibil și efectiv al acestora (*Akdivar și Alții*, pre-citată, paragraful 66). Cade în sarcina Guvernului care invocă neepuizarea căilor de atac să convingă Curtea că remediul era unul eficace, disponibil în teorie și în practică la momentul respectiv, că acesta a fost accesibil și capabil să ofere o remediere în ceea ce privește plîngerile reclamantului și șanse rezonabile de succes. Odată ce această sarcină a probei este îndeplinită, reclamantului îi revine să demonstreze că remediul pretins de Guvern a fost, în fapt, epuizat sau a fost pentru un motiv oarecare inadecvat și ineficient, în circumstanțele particulare ale cauzei, sau că au existat circumstanțe speciale care să-l degreveză pe reclamant de această obligație (*Akdivar și Alții*, pre-citată, paragraful 68). Totuși regula privind epuizarea căilor interne de atac este inaplicabilă în cazul în care s-a demonstrat că există o practică administrativă, precum ar fi recidiva unor fapte incompatibile cu Convenția și toleranța oficială din partea autorităților de stat, și aceste practici sunt de natură încît să facă procedurile inutile sau ineficiente (a se vedea *Irlanda c. Marii Britanii*, 18 ianuarie 1978, § 159, Seria A nr. 25; *Akdivar și Alții*, pre-citată, §§ 66-67; *Danemarca c. Turciei* (dec), nr. 34382/97, 8 iunie 1999; *Cipru c. Turciei*, pre-citată, § 99).

100. Curtea reamintește că obiectul cererilor în speță constituie obținerea unei declarații precum că închiderea școlilor și hărțuirea ulterioară a elevilor, părinților și a profesorilor cad sub jurisdicția atît a Republicii Moldova, cît și a Federației Ruse, și că ambele state sunt responsabile pentru violarea drepturilor reclamantilor, Guvernele fiind sub obligația de a oferi o redresare. În afară de petiționare către Guvernele celor două State respondente, reclamantii nu au făcut uz de nici o cale internă de atac.

101. Avînd în vedere că poziția Federației Ruse este de felul că evenimentele din Transnistria nu cad sub jurisdicția sa și că nici o cale internă de recurs nu ar fi, prin urmare, disponibilă în sistemul de drept al Rusiei, nu pare a fi că reclamantii ar fi avut la dispoziție vreo cale de atac în conformitate cu legislația internă rusă.

102. În ceea ce privește plîngerile împotriva Republicii Moldova, este indisputabil între reclamantii și Guvernul Republicii Moldova că hotărîrile instanțelor de judecată moldovenești nu sunt executabile pe teritoriul controlat de "RMN". În baza dovezilor în posesia cărora se află, Curtea constată că acesta este într-adevăr cazul cînd lipsa de control de către organele de stat din Republica Moldova asupra administrației transnistrene constituie esența prezentei cereri. Nu a fost demonstrat spre satisfacția

Curții, că ar exista vreun recurs efectiv în ordinea juridică internă a Republicii Moldova, care ar fi putut obliga Guvernul Republicii Moldova să întreprindă măsuri suplimentare pentru a încerca să-și recapete controlul asupra Transnistriei sau să asigure în oricare alt mod respectarea drepturilor locuitorilor din regiune, cum sunt și reclamanții.

103. În cele din urmă, urmează a fi examinat dacă reclamanții ar fi trebuit să se adreseze în instanțele din “RMN”. În acest sens, Curtea reamintește constatările sale în cauzele *Cipru c. Turciei* și *Demopoulos*, ambele citate mai sus, că, în interesul locuitorilor, dreptul internațional nu poate desconsidera în întregime sistemele juridice ale entităților *de facto* nerecunoscute de către comunitatea internațională. De a decide în mod diferit ar echivala cu excluderea locuitorilor din aceste regiuni din sfera drepturilor acestora, ori de câte ori acestea sunt discutate într-un context internațional, ceea ce ar echivala cu privarea de standardul minim de drepturi care li se cuvin. Prin urmare, locuitorilor din aceste regiuni li se poate cere epuizarea căilor de atac locale, cu excepția cazului când inexistența sau infectivitatea lor poate fi dovedită – aspectul care urmează să fie examinat de la caz la caz (*Cipru c. Turciei*, citată mai sus, §§ 90-99; *Demopoulos*, citată mai sus, §§ 92-98). Cu toate acestea, în speță, măsurile contestate au fost întreprinse de către autoritățile “RMN” în scopul de a asigura respectarea “Constituției RMN” și a “legislației RMN” cu privire la utilizarea limbilor. Curtea nu are dovezi cu privire la disponibilitatea vreunei căi de atac efective în fața instanțelor judecătorești din cadrul “RMN” și, într-adevăr, Guvernele pârte nu susțin că reclamanții ar fi trebuit să încerce să epuizeze astfel de căi de atac.

104. În concluzie, Curtea nu consideră că au existat careva căi de naționale de remediere puse la dispoziția reclamanților în ceea ce privește plîngerile aduse în fața Curții. Curtea concluzionează, prin urmare, că cererea nu poate fi declarată inadmisibilă pe motivul neepuizării căilor de atac interne.

III. ADMISIBILITATEA CAPĂTULUI DE CERERE ÎN TEMEIUL ARTICOLULUI 3 DIN CONVENȚIE

105. Reclamanții s-au plîns că le-au fost încălcate drepturile în temeiul Articolului 3 din Convenție, care prevede:

„Nimeni nu poate fi supus torturii, nici pedepselor sau tratamentelor inumane ori degradante.”

106. Reclamanții au susținut că evenimentele care vizează închiderea școlilor, precum și restricțiile, hărțuirea de care au suferit aceștia urmare a interdicției de a vorbi în limba moldovenească/română în școlile transnistrene le-au cauzat suferințe acute psihologice. Dînșii au prezentat trei rapoarte, întocmite la 20 aprilie și 18 mai 2009 de un psiholog al Centrului de Reabilitare a Victimelor Torturii „Memoria” (CRVT

„Memoria”), o organizație non-guvernamentală cu sediul la Chișinău care are obiectivul să ofere asistență victimelor torturii și altor tratamente inumane și degradante. Rapoartele conțineau o evaluare psihologică a reclamanților efectuată în baza Listei de verificare a Simptomelor Hopkins („HSCL-25”), criteriu după care se evaluează simptome de anxietate și depresie și descrie atât gradul general cât și nivelul de depresie al participanților la testare. Indicele care depășește 1.75 denotă tulburări emoționale acute cu diferit diagnostic, iar indicele de 1.75 în ceea ce privește depresia este echivalentă cu depresia majora. Potrivit acestor rapoarte, 120 reclamanți dintre cei 152 care au fost supuși testării, au fost diagnosticați cu simptomul de anxietate în timp ce 108 au fost diagnosticați cu simptomul de depresie peste pragul de 1.75.

107. Curtea reamintește că aplicarea rețelilor de tratament trebuie să atingă un nivel minim de severitate astfel încât acestea să se încadreze în domeniul de aplicare al Articolului 3. Evaluarea acestui minim depinde de toate circumstanțele cauzei, cum ar fi durata tratamentelor, efectele sale fizice sau mentale și, în anumite cazuri, sexul, vârsta și starea de sănătate a victimei (a se vedea *Kafkaris c. Ciprului* [MC], nr. 21906/04., §95, CEDO 2008). Curtea ar considera tratamentul ca fiind unul „inuman”, deoarece, *inter alia*, acesta a fost premeditat, a fost aplicat ore în șir și a cauzat leziuni corporale, fie suferințe fizice sau psihice acute. Curtea apreciază tratamentul ca fiind „degradant” în cazul în care este de natură să cauzeze victimelor sentimente de frică, anxietate și inferioritate, capabile să le umilească și să le înjosească (a se vedea, printre altele, *Kudla c. Poloniei* [MC], nr. 30210/96, § 92, CEDO 2000-XI). Tratamentul discriminatoriu poate în principiu să fie apreciat ca fiind tratament degradant în sensul Articolului 3, atunci când acesta atinge un nivel de severitate astfel încât să constituie o insultă la adresa demnității umane (a se vedea *Abdulaziz, Cabales și Balkandali c. Regatului Unit*, §§ 90-92, hotărârea din 28, mai 1985 seria A nr 94; *Cipru c. Turciei*, citată mai sus, §§ 305-311).

108. În speță, reclamanții se plâng de tratamentul discriminatoriu al autorităților transnistrene și susțin că criza școlilor le-a cauzat multora dintre ei un grad major de anxietate și depresie. Cu toate acestea, ei nu au prezentat niciun raport obiectiv medical; testul HSCL-25 auto-administrat nu poate fi substituit unei examinări și evaluări de către un medic specialist în sănătatea mintală. Curtea nu pune la îndoială că închiderea temporară a școlilor și situația actuală, în cazul în care copiii sunt constrânși să-și continue studiile în condiții precare și cu teama de eventuale intervenții în viitor, le-a cauzat unora sau tuturor reclamanților stări de anxietate și depresie. Totuși probele, în posesia cărora se află Curtea, sa nu denotă că pragul minim de severitate al Articolului 3 a fost depășit. Prin urmare, Curtea consideră că acest capăt al cererii este vădit nefondat și trebuie să fie declarat inadmisibil, în conformitate cu articolul 35 § 3 din Convenție.

IV. ADMISSIBILITATEA CAPĂTULUI DE CERERE ÎN TEMEIUL ARTICOLULUI 8 DIN CONVENȚIE

109. Reclamanții s-au plîns că le-au fost încălcate drepturile în temeiul Articolului 8 din Convenție, care prevede:

“1. Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului său și a corespondenței sale.

2. Nu este admis amestecul unei autorități publice în exercitarea acestui drept decât în măsura în care acest amestec este prevăzut de lege și dacă constituite o măsură care, într-o societate democratică, este necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protejarea sănătății sau a moralei, ori protejarea drepturilor și libertăților altora.”

110. Reclamanții au subliniat că, în afară de limba vorbită și scrierea [cu grafie latină], etnicii moldoveni nu diferă cu mult de la alte grupuri etnice din „RMN”. Etnicii moldoveni nu au oarecare trăsături rasiale distincte, nu au o religie diferită și vorbesc aceeași limbă. Din acest motiv, orice restricție a dreptului sau a oportunității de a vorbi limba moldovenească și de a scrie cu grafie latină are un efect serios asupra identității culturale și integritatea moldovenilor din „RMT”. Părinții reclamanților nu se pot bucura de dreptul lor garantat de Articolul 8 din Convenție de a-și educa copiii în limba și în spiritul valorilor sale culturale. Profesorilor-reclamanți le-a fost încălcat dreptul de a-și exercita profesia pentru care au fost instruiți. Elevii care studiază la liceul „Ștefan cel Mare” din Grigoriopol sunt supuși controalelor și măsurilor de securitate de două ori pe zi, atunci când traversează „granița” între teritoriul controlat de „RMN” și cel controlat de autoritățile Republicii Moldova (a se vedea mai sus paragraful 60). Polițiști de frontieră ai „RMN” deseori le agresau verbal. Toți elevii de la toate cele trei școli au fost supuși unei hărțuiri din partea unor persoane private, ca urmare a propagandei „RMN” împotriva etnicilor moldoveni care doresc să studieze în limba lor maternă folosind grafia latină.

111. Reclamanții au susținut că ingerința în drepturile lor garantate de Articolul 8 din Convenție nu a fost în conformitate cu legea, nu a avut un scop legitim și a fost disproporționată. „RMN”, ca o entitate nerecunoscută în temeiul dreptului internațional, nu avea autoritatea de a adopta legi. Nici Guvernul reclamat nu a încercat să justifice restricțiile și abuzul suferit de reclamanți.

112. Curtea consideră că capătul de cerere în temeiul Articolului 8 ridică probleme serioase de fapt și de drept, inclusiv aspectul preliminar este oare sau nu aplicabil Articolul 8 asupra faptelor din prezenta speță, acestea fiind de o asemenea complexitate încît determinarea lor depinde de o examinare a fondului. Aceste plîngerii, prin urmare, nu pot fi considerate ca fiind vădit nefondate în sensul articolului 35 § 3 din Convenție, și alte motive pentru a le declara inadmisibile nu au fost constatate.

V. ADMISIBILITATEA CAPĂTULUI DE CERERE ÎN TEMEIUL ARTICOLULUI 2 DIN PROTOCOLUL NR. 1

113. Reclamanții s-au plîns în temeiul Articolului 2 din Protocolul nr. 1, care prevede:

“Nimănui nu i se poate refuza dreptul la instruire. Statul, în exercitarea funcțiilor pe care și le va asuma în domeniul educației și al învățămîntului, va respecta dreptul părinților de a asigura această educație și acest învățămînt conform convingerilor lor religioase și filozofice.”

A. Argumentele părților

1. Reclamanții

114. Reclamanții a subliniat faptul că la o vîrstă fragedă, elevii învață valorile fundamentale ale societății în care trăiesc, prin intermediul sistemului de învățămînt. Fără a ține seama de interesele elevilor, regimul „RMN” a utilizat conflictul școlilor întru a încerca să oblige comunitățile să accepte regulile „RMN”. Autoritățile „RMN”, avînd asistență din partea Federației Ruse, au încercat să implementeze în practică un sistem de învățămînt identic cu cel din Rusia. Autoritățile „RMN” erau pregătite să facă uz de forța fizică, presiuni psihologice, dezinformare, manipulare a mulțimii și incitarea la ură etnică și lingvistică, pentru a-și atinge obiectivele lor.

115. Reclamanții au subliniat că „RMT” este o structură ilegală, nerecunoscută de comunitatea internațională, și precum că așa-numita „lege” și „Constituție” nu pot avea nici un efect juridic. În conformitate cu „legislația RMT”, școlile reclamanților erau clasificate ca fiind „asociații non-guvernamentale”. La moment, nu era modificată sau anulată „rezoluția” „Sovietului Suprem al Transnistriei” din 2004, care a decis interzicerea activității școlilor publice în regiune care nu intrau sub controlul administrației „RMT”. Prin urmare, activitatea școlilor a continuat să fie considerată ca fiind una ilegală, în conformitate cu „legislația RMN”, iar viitorul reclamanților era unul precar. În plus, ca urmare a acțiunilor autorităților „RMN”, elevii erau obligați să studieze în condiții foarte dificile (a se vedea mai sus paragrafele 45-62).

116. Reclamanții, care sunt cetățeni ai Republicii Moldova, au solicitat doar ca elevilor să li permită să fie educați în limba oficială a Republicii Moldova și în conformitate cu curriculumul și standardele aplicate de către Ministerul Educației al Republicii Moldova.

2. Guvernul Republicii Moldova

117. Conform informațiilor disponibile Guvernului Republicii Moldova, în cele trei școli, care au făcut obiectul cererilor de față, educația se

efectuează în limba oficială a Republicii Moldova, cu utilizarea grafiei latine, pregătirea fiind bazată pe un curriculum aprobat de către Ministerul Educației și Tineretului (MET). Reclamanții nu au prezentat nicio dovadă pentru a demonstra că autoritățile „RMN” ar fi avut succes în încercarea lor de a impune alfabetul chirilic și curriculumul „RMN”. Pe de altă parte, MET este proprietarul sediului, gestionează școlile, achită salariile profesorilor și oferă materiale educaționale și alte tipuri de asistență. Certificatele obținute în școli pot fi înregistrate la MET, care îi eliberează candidatului un document echivalent celui din Moldova, care poate fi utilizat pentru a avea acces la învățământul superior din Republica Moldova sau în străinătate. Astfel, în ciuda încercărilor autorităților „RMN”, elevii beneficiau de o educație în limba lor maternă și în conformitate cu convingerile părinților lor.

3. *Guvernul Federației Ruse*

118. Guvernul Federației Ruse a menționat că odată ce Transnistria face parte din teritoriul Republicii Moldova nu este posibil pentru Guvernul respondent să verifice faptele după cum acestea au fost prezentate de către reclamanți. În ciuda acestui fapt, Guvernul Federației Ruse a fost implicat în procesul de mediere internațională organizat sub egida OSCE. Guvernul Federației Ruse a remarcat că „potrivit legislației din Transnistria, dreptul la educație este garantat pentru cetățenii săi, în conformitate cu standardele internaționale general acceptate stabilite în Constituția din regiune” și că „procesul de învățământ [în Transnistria] respectă standardele educaționale de stat echivalente cu standardele din alte țări ale CSI.”

119. Potrivit Guvernului Federației Ruse, regimul „RMN” a considerat că cele șase școli cu predare în limba română, inclusiv școlile în care își fac studiile reclamanții, au încălcat „legislația RMN” prin faptul că au omis să se înregistreze la autoritățile locale și să efectueze tranzacții economice și să presteze învățământul fără a dispune de o licență. Autoritățile „RMN” au considerat că Moldova a blocat eforturile lor de a oficializa situația școlilor. „RMT” a mers la o serie de compromise. În 1996-97, au fost eliberate licențe temporare pentru activitatea de învățământ celor trei școli, care au făcut obiectul prezentei cauze, cu condiția ca înainte de expirarea licențelor temporare, școlile să fie aduse în concordanță cu standardele educaționale transnistrene. Cu toate acestea, școlile nu a respectat această condiție și nu au finalizat înregistrarea și procesul de acreditare. În 2002-2003, „Ministerul Educației” a scris cu șapte ocazii scrisori în adresa șefului misiunii OSCE în Moldova, informându-l despre situația dată. În primăvara anului 2003, OSCE a făcut eforturi pentru a ajunge la un compromis, dar acest lucru nu era acceptabil pentru școlile reclamanților. Guvernul Federației Ruse a subliniat încă o dată că nu a fost implicat și nu avea niciun control asupra acțiunilor autorităților transnistrene privind închiderea

temporară a școlilor, transferul lor în alte locuri sau de neaprovizionarea lor cu cele necesare.

120. În jurisprudența sa, potrivit Articolului 2 din Protocolul nr. 1, Curtea a examinat, de obicei, faptele particulare în contextul condițiilor legale, sociale și culturale din statul în cauză. Ar fi imposibil să se determine fondul cauzei prezente *in abstracto*, înainte ca Curtea să ajungă la o concluzie cu privire la jurisdicția statului reclamat referitoare la Transnistria.

B. Aprecierea Curții

121. Curtea consideră că aceste plângeri ridică probleme serioase de fapt și de drept care sunt de o asemenea complexitate încât determinarea depinde examinarea fondului. Aceste plângeri nu pot, prin urmare, să fie considerate în mod vădit nefondate în sensul articolului 35 § 3 din Convenție, și alte motive pentru a le declara inadmisibile nu au fost stabilite.

VI. ADMISIBILITATEA CAPETELOR DE CERERE ÎN TEMEIUL ARTICOLULUI 14 DIN CONVENȚIE LUAT ÎN CONEXITATE CU ARTICOLELE 3 ȘI 8 DIN CONVENȚIE ȘI ARTICOLUL 2 A PROTOCOLULUI NR. 1

122. Reclamanții s-au plîns în continuare de încălcarea prevederilor menționate supra, coroborate cu Articolul 14 care prevede:

“Exercitarea drepturilor și libertăților recunoscute de prezenta convenție trebuie să fie asigurată fără nicio deosebire bazată, în special, pe sex, rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională sau socială, apartenență la o minoritate națională, avere, naștere sau orice altă situație.”

Dînșii au pretins că au fost victimele unui tratament discriminatoriu din partea regimului separatist din Transnistria, din cauza originii sale etnice și a limbii vorbite.

123. Curtea reiterează că Articolul 14 completează celelalte prevederi substanțiale ale Convenției și ale Protocoloalelor sale. Articolul nu are o existență independentă, deoarece își are efectul exclusiv în conexitate cu „exercitarea drepturilor și libertăților” garantate de aceste dispoziții (a se vedea, printre mai multe hotărâri cu titlu de autoritate, *Sahin c. Germaniei* [MC], nr. 30943/96, § 85, CEDO 2003-VIII).

124. Curtea a statuat, mai sus, că plîngerile privind rele tratamente nu au atins nivelul minim de severitate pentru a se încadra în prevederile Articolului 3. Prin urmare, capătul de plîngere în temeiul Articolului 14, luat în conexitate cu Articolul 3 de asemenea, este inadmisibil ca fiind vădit nefondat.

125. Curtea a declarat pretențiile reclamanților formulate în temeiul Articolului 8 din Convenție și Articolului 2 al Protocolului Nr. 1 admisibile.

Instanța notează că reclamanții se plîng precum că sunt discriminați de către autoritățile transnistrene din cauza etniei și a limbii materne moldovenești, acestea fiind temeuri de discriminare interzise de Articolul 14 al Convenției. Curtea consideră că aceste pretenții ridică chestiuni de fapt și de drept care sunt de o asemenea complexitate, încât determinarea lor trebuie să depindă de o examinare a fondului. Prin urmare, aceste pretenții nu pot fi considerate vădit nefondate, în sensul articolului 35 § 3 al Convenției, și nu au fost stabilite alte temeuri pentru a le declara inadmisibile.

Din aceste motive, Curtea, în unanimitate

Decide să conexeze cererile;

Conexează cu fondul cauzei aspectul cu privire la determinarea dacă cad oare reclamanții sub jurisdicția unuia sau a ambelor State Respondente;

Declară admisibile plîngerile în temeiul Articolului 8 din Convenție și Articolului 2 al Protocolului Nr. 1, luate separat și în conexiune cu Articolul 14 din Convenție, împotriva Republicii Moldova și a Federației Ruse, fără a examina fondul;

Declară inadmisibile restul pretențiilor.

Lawrence Early
Grefier

Nicolas Bratza
Președinte

ANEXĂ

43370/04 CATAN și Alții c. Moldovei și Rusiei

Nr.	Reclamantul	Data nașterii	Domiciliul permanent (oraș)	Data introducerii cererii
1.	CATAN Alexei	02/06/1962	Râbnița	25/10/2004
2.	CATAN Elena	09/10/1988	Râbnița	25/10/2004
3.	TIHOVSCHI Andrei	09/12/1958	Râbnița	25/10/2004
4.	SARACUȚA Victor	20/08/1967	Râbnița	25/10/2004
5.	SARACUȚA Doina	14/10/1990	Râbnița	25/10/2004
6.	SARACUȚA Tatiana	16/05/1996	Râbnița	25/10/2004
7.	CRIJANOVSKI Anastasia	11/11/1969	Râbnița	25/10/2004
8.	CRIJANOVSKI Oxana	24/11/1990	Râbnița	25/10/2004
9.	CRIJANOVSKI Olesea	20/11/1994	Râbnița	25/10/2004
10.	PRIMAC MARIA	04/05/1961	Râbnița	25/10/2004
11.	PRIMAC Ana	18/06/1991	Râbnița	25/10/2004
12.	CACEROVSKI Lilia	14/10/1969	Râbnița	25/10/2004
13.	CACEROVSKI Andrei	07/01/1990	Râbnița	25/10/2004
14.	CACEROVSKI Tatiana	31/08/1995	Râbnița	25/10/2004
15.	DUBCEAC Dora	12/11/1957	Râbnița	25/10/2004
16.	DUBCEAC Vladimir	22/07/1993	Râbnița	25/10/2004
17.	SCRIPNIC Tatiana	29/08/1961	Râbnița	25/10/2004
18.	SCRIPNIC Corneliu	25/04/1989	Râbnița	25/10/2004
19.	BULGAC Elena	29/01/1968	Râbnița	25/10/2004
20.	BULGAC Cristina	18/04/1998	Râbnița	25/10/2004
21.	BULGAC Diana	29/05/1990	Râbnița	25/10/2004
22.	SAFONOVA Lidia	26/12/1967	Râbnița	25/10/2004
23.	SAFONOVA Olesea	14/04/1990	Râbnița	25/10/2004
24.	SAFONOVA Alisa	18/06/1995	Râbnița	25/10/2004
25.	PETELIN Tatiana	13/06/1969	Râbnița	25/10/2004
26.	PETELIN Daniel	15/06/1994	Râbnița	25/10/2004
27.	SALEBA Tatiana	24/05/1969	Râbnița	25/10/2004
28.	SALEBA Iana	26/09/1989	Râbnița	25/10/2004

18454/06 CERCAVSCHI și Alții c. Moldovei și Rusiei

Nr.	Reclamantul	Data nașterii	Domiciliul permanent (oraș)	Data introducerii cererii
29.	CERCAVSCHI Eleonora	11/09/1960	Grigoriopol	04/04/2006
30.	JMACOVA Nadejda	05/04/1989	Grigoriopol	04/04/2006
31.	MUNTEAN Ion	03/03/1958	Grigoriopol	04/04/2006
32.	MUNTEAN Dumitru	17/09/1991	Grigoriopol	04/04/2006
33.	JITARIUC Svetlana	31/03/1960	Grigoriopol	04/04/2006
34.	JITARIUC Laura	01/10/1994	Grigoriopol	04/04/2006
35.	PAVALUC Nadejda	08/05/1969	Grigoriopol	04/04/2006
36.	PAVALUC Andrei	19/03/1991	Grigoriopol	04/04/2006
37.	PAVALUC Ion	11/01/1994	Grigoriopol	04/04/2006
38.	BRIGALDA Svetlana	02/09/1971	Grigoriopol	04/04/2006
39.	BRIGALDA Serghei	08/10/1967	Grigoriopol	04/04/2006
40.	CHIRILIUC Natalia	24/05/1966	Grigoriopol	04/04/2006
41.	CHIRILIUC Tatiana	26/04/1991	Grigoriopol	04/04/2006
42.	CHIRILIUC Mihail	08/06/1997	Grigoriopol	04/04/2006
43.	FRANȚUJAN Tatiana	22/03/1968	Grigoriopol	04/04/2006
44.	FRANȚUJAN Victoria	31/10/1988	Grigoriopol	04/04/2006
45.	FRANȚUJAN Elena	23/05/1990	Grigoriopol	04/04/2006
46.	FRANȚUJAN Tatiana	01/02/1971	Grigoriopol	04/04/2006
47.	PLOTEAN Viorelia	25/08/1968	Grigoriopol	04/04/2006
48.	PLOTEAN Cristina	03/07/1990	Grigoriopol	04/04/2006
49.	PLOTEAN Victoria	13/02/1992	Grigoriopol	04/04/2006
50.	ROȘCA Nicolae	17/12/1957	Grigoriopol	04/04/2006
51.	ROȘCA Victoria	09/04/1990	Grigoriopol	04/04/2006
52.	RACILA Zinaida	10/04/1965	Râbnița	04/04/2006
53.	RACILA Ludmila	03/01/1989	Râbnița	04/04/2006
54.	RACILA Ecaterina	01/02/1991	Râbnița	04/04/2006
55.	GORAȘ Vladimir	31/07/1967	Grigoriopol	04/04/2006
56.	GORAȘ Valeriu	29/06/1994	Grigoriopol	04/04/2006
57.	GORAȘ Angela	30/07/1970	Grigoriopol	04/04/2006
58.	COJOCARU Mariana	16/10/1974	Grigoriopol	04/04/2006
59.	COJOCARU Doina	06/11/1994	Grigoriopol	04/04/2006
60.	COJOCARU Corina	11/09/1996	Grigoriopol	04/04/2006
61.	COJOCARU Andrei	03/06/1998	Grigoriopol	04/04/2006
62.	COJOCARU Elena	03/06/1998	Grigoriopol	04/04/2006
63.	BODAC Ion	02/06/1962	Grigoriopol	04/04/2006
64.	BODAC Tatiana	24/07/1994	Grigoriopol	04/04/2006
65.	ROTARU Emilia	17/08/1968	Grigoriopol	04/04/2006
66.	ROTARU Ion	30/08/1989	Grigoriopol	04/04/2006

67.	ROTARU Mihai	16/08/1994	Grigoriopol	04/04/2006
68.	CALANDEA Galina	18/01/1974	Grigoriopol	04/04/2006
69.	CALANDEA Iurie	30/10/1967	Grigoriopol	04/04/2006
70.	CHIRICOI Natalia	27/02/1964	Grigoriopol	04/04/2006
71.	CHIRICOI Dumitru	06/08/1992	Grigoriopol	04/04/2006
72.	ZEABENȚEV Andrei	28/12/1997	Grigoriopol	04/04/2006
73.	GAZUL Svetlana	23/02/1967	Grigoriopol	04/04/2006
74.	GAZUL Victor	05/08/1989	Grigoriopol	04/04/2006
75.	GAZUL Constantin	26/11/1992	Grigoriopol	04/04/2006
76.	TARAN Igor	30/01/1969	Grigoriopol	04/04/2006
77.	TARAN Olga	03/03/1998	Grigoriopol	04/04/2006
78.	IVANOV Lidia	31/03/1967	Grigoriopol	04/04/2006
79.	IVANOV Cristina	30/09/1989	Grigoriopol	04/04/2006
80.	BOVAR Natalia	15/07/1971	Grigoriopol	04/04/2006
81.	BOVAR Alexandru	12/08/1992	Grigoriopol	04/04/2006
82.	BOVAR Ana	14/12/1998	Grigoriopol	04/04/2006
83.	GAVRILAȘENCO Maria	04/02/1964	Grigoriopol	04/04/2006
84.	GAVRILAȘENCO Olga	08/10/1998	Grigoriopol	04/04/2006
85.	PALADI Natalia	24/05/1979	Doroțcaia	04/04/2006
86.	SANDUL Serghei	07/07/1970	Grigoriopol	04/04/2006
87.	SANDUL Liubovi	15/08/1998	Grigoriopol	04/04/2006
88.	GAZ Diana	21/05/1987	Grigoriopol	04/04/2006
89.	TRANDAFIR Natalia	24/11/1987	Grigoriopol	04/04/2006
90.	GOLOVCO Irina	05/05/1987	Grigoriopol	04/04/2006
91.	GOLOVCO Elena	14/06/1987	Grigoriopol	04/04/2006
92.	TIRON Ana	19/06/1987	Grigoriopol	04/04/2006
93.	TIRON Valentina	01/07/1955	Grigoriopol	04/04/2006
94.	TRANDAFIR Galina	26/08/1964	Grigoriopol	04/04/2006
95.	TULCII Igor	07/07/1963	Grigoriopol	04/04/2006
96.	TULCII Olga	01/10/1987	Grigoriopol	04/04/2006
97.	PARVAN Elena	22/10/1973	Grigoriopol	04/04/2006
98.	PARVAN Natalia	26/09/1993	Grigoriopol	04/04/2006
99.	PARVAN Vitalie	29/06/1998	Grigoriopol	04/04/2006
100.	BALTAG Tamara	13/09/1961	Grigoriopol	04/04/2006
101.	BALTAG Igor	16/12/1994	Grigoriopol	04/04/2006
102.	BALTAG Liuba	18/11/1998	Grigoriopol	04/04/2006
103.	GOGOI Svetlana	14/08/1977	Grigoriopol	04/04/2006
104.	GOGOI Nicolae	20/05/1998	Grigoriopol	04/04/2006
105.	MONOLATI Svetlana	16/08/1975	Grigoriopol	04/04/2006
106.	CHIȘCARI Ghenadie	19/12/1961	Grigoriopol	04/04/2006
107.	CHIȘCARI Egor	23/09/1989	Grigoriopol	04/04/2006
108.	NAZARET Natalia	13/11/1958	Grigoriopol	04/04/2006
109.	NAZARET Elena	14/04/1989	Grigoriopol	04/04/2006

110.	NAZARET Gheorghe	04/08/1958	Grigoriopol	04/04/2006
111.	POGREBAN Ludmila	07/07/1968	Grigoriopol	04/04/2006
112.	MASLENCO Boris	07/07/1966	Grigoriopol	04/04/2006
113.	MASLENCO Tatiana	20/05/1989	Grigoriopol	04/04/2006
114.	MASLENCO Valentina	02/02/1966	Grigoriopol	04/04/2006
115.	MASLENCO Ion	25/05/1992	Grigoriopol	04/04/2006
116.	CHIRICOI Liuba	16/04/1960	Grigoriopol	04/04/2006
117.	BACIOI Anatoli	29/08/1960	Grigoriopol	04/04/2006
118.	BACIOI Irina	24/05/1989	Grigoriopol	04/04/2006
119.	BACIOI Nina	18/08/1962	Grigoriopol	04/04/2006
120.	BACIOI Mariana	24/05/1989	Grigoriopol	04/04/2006
121.	BOZU Nina	18/07/1966	Grigoriopol	04/04/2006
122.	BOZU Nicolae	11/10/1964	Grigoriopol	04/04/2006
123.	BOZU Sergiu	20/11/1988	Grigoriopol	04/04/2006
124.	ARCAN Liuba	10/02/1977	Grigoriopol	04/04/2006
125.	ARCAN Irina	08/10/1994	Grigoriopol	04/04/2006
126.	STANILA Raisa	18/02/1961	Grigoriopol	04/04/2006
127.	STANILA Svetlana	20/12/1988	Grigoriopol	04/04/2006

8252/05 CALDARE și Alții c. Moldovei și Rusiei

Nr.	Reclamantul	Data nașterii	Domiciliul permanent (oraș)	Data introducerii cererii
128.	CALDARE Elena	15/08/1969	Bender/Tighina	20/12/2004
129.	CALDARE Ruxanda	02/02/1992	Bender/Tighina	20/12/2004
130.	GĂINĂ Maria	17/11/1967	Bender/Tighina	20/12/2004
131.	GĂINĂ Victoria	02/04/1989	Bender/Tighina	20/12/2004
132.	GĂINĂ Alina	15/12/1992	Bender/Tighina	20/12/2004
133.	PĂDURARU Constantin	02/06/1967	Bender/Tighina	20/12/2004
134.	PĂDURARU Elena	08/06/1995	Bender/Tighina	20/12/2004
135.	MUNTEANU Raisa	04/08/1958	Bender/Tighina	20/12/2004
136.	MUNTEANU Iulia	21/02/1994	Bender/Tighina	20/12/2004
137.	MUNTEANU Veronica	24/09/1987	Bender/Tighina	20/12/2004
138.	SAVA Maria	18/10/1960	Bender/Tighina	20/12/2004
139.	SAVA Roman	22/12/1990	Bender/Tighina	20/12/2004
140.	SAVA Ștefan	22/12/1990	Bender/Tighina	20/12/2004
141.	CARACACI Claudia	05/06/1959	Bender/Tighina	20/12/2004
142.	CARACACI Ala	04/02/1987	Bender/Tighina	20/12/2004
143.	CARACACI Oxana	04/03/1988	Bender/Tighina	20/12/2004
144.	ȚOPA Maria	30/06/1955	Bender/Tighina	20/12/2004
145.	ȚOPA Ana	30/01/1987	Bender/Tighina	20/12/2004
146.	TELPIS Olga	24/10/1955	Bender/Tighina	20/12/2004
147.	TELPIS Alexandra	26/05/1990	Bender/Tighina	20/12/2004
148.	TELPIS Cristina	26/05/1990	Bender/Tighina	20/12/2004
149.	BURAC Tamara	31/08/1965	Bender/Tighina	20/12/2004
150.	BURAC Irina	04/04/1986	Bender/Tighina	20/12/2004
151.	BURAC Dorin	14/07/1994	Bender/Tighina	20/12/2004
152.	CÎRLAN Valentina	01/04/1969	Bender/Tighina	20/12/2004
153.	CÎRLAN Artiom	08/07/1991	Bender/Tighina	20/12/2004
154.	CÎRLAN Sergiu	28/05/1995	Bender/Tighina	20/12/2004
155.	BEIU Elena	06/07/1970	Bender/Tighina	20/12/2004
156.	BEIU Vladimir	28/05/1991	Bender/Tighina	20/12/2004
157.	ȚURCANU Tamara	06/10/1963	Bender/Tighina	20/12/2004
158.	ȚURCANU Andrei	29/09/1987	Bender/Tighina	20/12/2004
159.	CALMÎC Ecaterina	05/07/1971	Bender/Tighina	20/12/2004
160.	CALMÎC Vadim	10/12/1992	Bender/Tighina	20/12/2004
161.	RÎJALO Larisa	01/04/1966	Bender/Tighina	20/12/2004
162.	RÎJALO Rodica	07/10/1989	Bender/Tighina	20/12/2004
163.	SIMONOV Aurelia	18/09/1970	Bender/Tighina	20/12/2004
164.	GRÎȚCAN Natalia	04/09/1994	Bender/Tighina	20/12/2004
165.	GRÎȚCAN Olga	31/07/1996	Bender/Tighina	20/12/2004

166.	LIULICA Victoria	28/04/1963	Bender/Tighina	20/12/2004
167.	LIULICA Elena	10/05/1990	Bender/Tighina	20/12/2004
168.	LIULICA Maxim	26/05/1987	Bender/Tighina	20/12/2004
169.	DOCHIN Elena	29/09/1965	Bender/Tighina	20/12/2004
170.	DOCHIN Cristina	08/08/1989	Bender/Tighina	20/12/2004